



## RAPORTTEJA 81

# PALVELULIIKETOIMINNASTA KASVUA IITILLE

## TUTKIMUS VAPAA-AJAN ASUKKAIDEN PALVELUISTA JA NIIDEN SAAVUTETTAVUUDESTA

MANU RANTANEN JA TORSTI HYYRYLÄINEN





# **PALVELULIIKETOIMINNASTA KASVUA IITILLE**

TUTKIMUS VAPAA-AJAN ASUKKAIDEN PALVELUISTA JA  
NIIDEN SAAVUTETTAVUUDESTA

**MANU RANTANEN JA TORSTI HYYRYLÄINEN**

Julkaisija	Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti <a href="http://www.helsinki.fi/ruralia">www.helsinki.fi/ruralia</a>	Lönnrotinkatu 7 50100 MIKKELI	Kampusranta 9 C 60320 SEINÄJOKI
Sarja	Raportteja 81		
Kannen kuva	Sari Mäkinen-Hankamäki		
ISBN	978-952-10-6502-6 (pdf)		
ISSN	1796-0630 (pdf)		

# ESIPUHE

Palvelujen merkitys on noussut yhteiskunnassamme jo vuosien ajan. Vapaa-ajan asukkaiden merkitys palvelujen käyttäjinä on maaseutualueille suuri, koska mökit sijaitsevat usein väestökadosta kärsivillä, harvaan asutuilla alueilla.

Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti sai vuoden 2011 keväällä Iitin kunnalta tehtäväkseen kyselytutkimuksen toteuttamisen niille Iitin vapaa-ajan asukkaille, jotka asuvat vakituisesti toisessa kunnassa. Tutkimus rahoitettiin Kouvolan seudun KOKO-ohjelmasta ja se tehtiin samanaikaisesti Kouvolan vapaa-ajan asukaskyselyn kanssa, joka puolestaan toteutettiin osana Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaa Palveleva maaseutu, Maaseudun palvelujen saavutettavuus vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta -hanketta. Molemmat kyselyt keskittyivät palvelujen saavutettavuuden tematiikkaan. Toteutustapa mahdollisti vertailun tekemisen alueiden kesken.

Uskomme, että vapaa-ajan asukkaiden merkitys palvelujen käyttäjinä tulee Iitissä edelleen kasvamaan. Heidän näkemyksiään kannattaa kuunnella herkäällä korvalla palvelujen kehitystyössä. Haluamme kiittää Iitin kuntaa, rahoittajaa sekä kyselyyn osallistuneita vapaa-ajan asukkaita hyvästä yhteistyöstä.

Mikkelissä 24. päivänä helmikuuta 2012

Tekijät



# Sisällys

TIIVISTELMÄ .....	7
1 TAUSTAA .....	9
2. TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TEEMAT JA TUTKIMUSMENETELMÄT .....	11
3. VASTAAJAJOUKKO .....	13
4. MÖKKIMATKA .....	15
5. MÖKKI .....	16
6. MÖKIN KÄYTTÖ .....	17
7. VAPAA-AJAN ASUKKAIDEN PAIKALLISIDENTITEETTI MÖKKIALUEELLA .....	18
8. MÖKKIALUEEN TOIMINTAAN OSALLISTUMINEN .....	20
9. TIEDON HANKKIMINEN PALVELUISTA .....	21
10. FYYSINEN JA KOETTU ETÄISYYS PALVELUIHIN .....	23
11. KAUPPAPALVELUIDEN HANKINTAPAIKAT .....	25
12. ERI PALVELUJEN HANKINTA MÖKKIPAIKKAKUNNALTA .....	28
13. PALVELUJEN SAATAVUUDEN ONGELMAT .....	31
14. ARVOSTUKSET .....	34
15. MÖKKEILYN TULEVAISUUS .....	36
16. IITIN JA KOUVOLAN KYSELYJEN TULOSTEN VERTAILUA .....	37
17. KESKUSTELUA .....	40
KIRJALLISUUS .....	41
LIITE: KYSELYN LOMAKE .....	42
KARTAT	
Kartta 1. Vapaa-ajan asutuksen sijainti litissä ja lähialueella .....	9
Kartta 2. Iitin kylien sijainti .....	14
Kartta 3. Palvelujen sijainteja litissä ja naapurikunnissa .....	25
KUVAT	
Kuva 1. Tutkimusteemat kyselylomakkeen taustalla .....	12
Kuva 2. Vastanneet pääasiallisen toiminnan mukaan .....	13
Kuva 3. Mökkimatkan pituus yhteen suuntaan .....	15
Kuva 4. Mökin käyttö eri vuodenaikoina .....	17
Kuva 5. Vastanneiden ensisijainen paikallisidentiteetti mökkialueella .....	18
Kuva 6. Mökkialueen toimintaan osallistuminen .....	20
Kuva 7. Palveluja koskevan tiedon lähteet .....	21
Kuva 8. Palvelujen sijainnin kokeminen .....	23
Kuva 9. Vastanneiden eniten käyttämä ruokakauppa .....	26
Kuva 10. Ensisijaiset (I) ja toissijaiset (II) ostospaikat tuoteryhmittäin .....	27
Kuva 11. Satunnaisesti ja säännöllisesti käytetyt palvelut .....	29
Kuva 12. Eniten käytettyjen palvelujen säännöllinen ja satunnainen käyttö .....	30
Kuva 13. Terveys- ja hyvinvointipalvelujen käyttö säännöllisesti tai satunnaisesti .....	30
Kuva 14. Suurimmat syyt palvelun vaikeaan saatavuuteen .....	31
Kuva 15. Palvelujen saatavuuden ongelmat, eläkeläiset ja muut .....	31
Kuva 16. Kokemus palvelujen valikoimasta, laajuudesta ja saatavuudesta .....	32

<b>Kuva 17.</b>	Mökkeilyyn liittyvien arvostusten arviointi .....	34
<b>Kuva 18.</b>	Arvio seuraavan 5-10 vuoden aikana tapahtuvien muutosten todennäköisyydestä.....	36
<b>Kuva 19.</b>	litissä Kouvolaa enemmän säännöllisesti ja satunnaisesti käytettyjä palveluja. litin ja Kouvolan vapaa-ajan asukaskyselyjen tulosten vertailu..	38
<b>Kuva 20.</b>	Kouvolassa littiä enemmän säännöllisesti ja satunnaisesti käytettyjä palveluja. litin ja Kouvolan vapaa-ajan asukaskyselyjen tulosten vertailu..	38
<b>Kuva 21.</b>	Palvelujen saatavuuden ongelmat litin ja Kouvolan kyselyjen mukaan. litin ja Kouvolan vapaa-ajan asukaskyselyjen tulosten vertailu .....	39

## TAULUKOT

<b>Taulukko 1.</b>	Vastanneiden taustatiedot.....	13
<b>Taulukko 2.</b>	Vastanneiden vakituinen asuinmaakunta .....	15
<b>Taulukko 3.</b>	Mökin omistus vuosina .....	16
<b>Taulukko 4.</b>	Mökillä käytettävä lämmitysmuoto .....	16
<b>Taulukko 5.</b>	Keskimäärin mökillä vuoden aikana vietetty aika.....	17
<b>Taulukko 6.</b>	Tiedon saanti palveluista parhaiten paikallisilta asukkailta tai muista lähteistä sen mukaan, ovatko omat tai puolison sukujuuret alueella. ....	22



# TIIVISTELMÄ

Palvelujen taloudellinen merkitys on pitkään kasvanut samalla kun maaseudun väestön väheneminen on johtanut monien palvelujen siirtymiseen keskuksiin. Vapaa-ajan asukkaat korvaavat vakituisten asukkaiden vähenemää palvelukysyntää. Vapaa-ajan asumisen muutokset, kuten eläköitymiset, lisäävät mökeillä vietettyä aikaa. Iitin pohjoisosissa on luonnon puolesta hyvät mahdollisuudet vapaa-ajan asumiselle ja myös matka pääkaupunkiseudulle on kohtuullinen. Vapaa-ajan asukkailla onkin tärkeä merkitys Iitin kunnalle.

**Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vakituisesti toisessa kunnassa asuvien vapaa-ajan asukkaiden kokemaa yksityisten palvelujen saavutettavuutta Iitissä.** Tutkimus toteutettiin postikyselynä keväällä 2011. Vastauksia saatiin kaikkiaan 319 (vastausprosentti 16,0). Tutkimuksen toteutti Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti. Palvelujen saavutettavuutta käsiteltiin kysyntä- ja tarjontatekijöiden kohtaamisen kautta. Kysyntätekijät liittyvät mökkeilijöiden elämänvaiheeseen, arvoihin, tapaan käyttää mökkiä, liikkumismahdollisuuksiin sekä identiteettiin ja juuriin mökki- paikkakunnalla. Saavutettavuus jaettiin fyysiseen (palvelujen todelliseen ja koettuun etäisyyteen) ja kognitiiviseen (tiedon saamiseen palveluista) osaan.

Vastanneet olivat keskimäärin 62-vuotiaita. Heistä 53 % oli eläkeläisiä ja 44 % työelämässä olevia. Yli puolet heistä asui vakituisesti pääkaupunkiseudulla. Lähes kaikki vastaajat kulivat mökkimatkinsa (keskimäärin 169 km) omalla autollaan. Keskimäärin vastaajat olivat omistaneet mökkinsä 21 vuotta. Yli puolet ilmoitti, että heidän mökkinsä on talviasuttava ja lähes 90 % lämmittää mökkiään puulla. Useimmat kävivät kesäisin mökillään enemmän kuin kolme kertaa kuukaudessa ja lähes neljäsosa vastanneista ilmoitti käytännössä asuvansa kesät mökillä. Keskimäärin mökillä vietettiin vuodesta 75 vrk, mikä on valtakunnallista keskitasoa.

Yli puolet koki mökillä kuuluvansa ensisijaisesti mökkikylään. Seuraavaksi eniten koettiin kuulumista Iitin kuntaan. Vajaa neljännes ilmoitti, että heidän omat tai heidän puolisonsa sukujuuret ovat siinä kylässä, jossa vapaa-ajan asunto sijaitsee. Kaikkiaan 37,7 %:lla vastanneista tai heidän puolisoistaan oli sukujuuria Iittiin. Alueen tapahtumat ovat tavallisin mökkialueen toimintaan osallistumisen muoto. Sen sijaan noin 60 % vastanneista ei osallistu vapaa-ajan asukkaiden yhteiseen toimintaan. Kyläily paikallisten asukkaiden kanssa on tavallisempaa heidän joukossaan, joilla on alueelle aiempia juuria. Mökkeily on tärkeä osa monien sosiaalista elämää myös siten, että mökkikuulumisista kerrottiin kotipaikkakunnalla.

Tärkein tietolähde palvelujen hakemisessa vapaa-ajan asuk- kaille oli paikallislehti Iitinseutu. Seuraavaksi tärkeimpiä olivat paikalliset asukkaat ja mökkinaapurit. Niistä, joilla oli omia tai puolison juuria alueella, kokivat useammat saavansa parhaiten tietoja palveluista paikallisilta asukkailta kuin ne, joilla suku- juuria alueella ei ollut.

Kuntakeskukseen oli vastaajien mökeiltä matkaa keski- määrin noin 20 km, terveyskeskukseen 18,7 km ja lähimpään ruokakauppaan 8,7 kilometriä. Ongelmallisimmaksi koettiin terveyspalvelujen sijainti ja tyytyväisimpiä oltiin elintarvikepal- velujen sijaintiin. Kauppapalveluista eniten asioitiin Kausalan kaupoissa ja Sale Huutotöyryllä. Toissijaisina ostospaikkoina eniten mainintoja saivat Kouvolan keskustan kaupat ja muut kaupat, joista suurin osa sijaitsee Heinolassa ja Nastolassa.

Eniten käytettyjä tuotteita olivat paikalliset elintarvikkeet, joita monet hankkivat kaupoista ja toreilta sekä kylätapahtu- mista ja osa myös suoraan maatiloilta. Muita paikallisia tuot- teita kuin elintarvikkeita kertoi hankkineensa 87 % vastaajista. Tavarointa sisältämättömistä palveluista käytetyimpiä olivat tienauspalvelu sekä remontti- ja rakentamispalvelut. Mök- kitalkkaripalvelujen käyttö on vielä varsin pientä. Rautakau- passa asioitiin paljon, lähes 80 % vastanneista kertoi asioivan- sa siellä vähintään satunnaisesti. Terveysteen ja hyvinvointiin liittyvistä palveluista käytettiin eniten lääkäripalveluja sekä kampaajaa ja parturia. Vapaa-ajan palveluista hyödynnettiin eniten paikallisia luontokohteita sekä julkisia uimarantoja. Monia palveluja ja tuotteita, kuten elintarvikkeita hankittiin mökille vakituisesta asuinkunnasta. Osa hankki lähes kaiken mökkikunnasta, osa taas kotipaikkakunnalta. Tähän vaikut- taa mökkimatkan pituus. Yleisesti ottaen eläkeläiset käyttävät palveluja työssäkäyviä vähemmän. Suurimmillaan ero oli kios- killa käynnin ja ravintola- ja kahvilapalvelujen käytössä, sekä metsänhoitoon liittyvien palvelujen käytössä. Hyvinvointi- ja terveydenhuoltopalveluja eläkeläiset käyttivät kuitenkin muita enemmän.

Etäisyys palveluihin koettiin suurimmaksi palvelun saami- sen vaikeudeksi. Muita syitä olivat mm. palvelun puuttuminen paikkakunnalta, huonot bussiyhteydet, puutteet valikoimassa ja luotettavien tekijöiden löytämisen vaikeus. Eläkkeellä olevil- la ei aika ole niin kriittinen tekijä kuin työssä käyvillä. Palvelut on usein suunniteltu vakituisten asutuksen ehdoin. Tällöin ei oteta riittävästi huomioon esimerkiksi työssä käyville vapaa- ajan asukille tärkeitä aikataulun ja palvelun sujuvuutta. Myös palvelukulttuurissa koetaan olevan ongelmia, esimerkik- si sopimusten pitävyydessä.

Suurin osa vastanneista ei pitänyt palvelujen hankkimista keskeisenä osana mökkeilyä. Palveluja hankitaan, kun niitä tarvitaan ja silloin paikalliset ja ekologisesti kestävästi tuotetut palvelut ja tuotteet ovat keskeisellä sijalla, jos niitä vain on tarjolla. Suurin osa on valmis maksamaan hyvistä paikallisista palveluista tavallista enemmän. Uusien palvelujen kokeiluun ja käyttöön suhtautuu positiivisesti pieni, mutta merkittävä joukko. Monet kokivat, että palveluja aletaan käyttää vanhenemisen myötä, kun itse ei enää jakseta tehdä. Mukavuudenhalun takia ei palveluja juurikaan käytetä. Palvelujen käyttö on vuosien aikana sopeutunut vastaamaan mökkialueen palvelutarjontaa.

Mökkeilyn tulevista muutoksista todennäköisimpänä pidettiin, että mökillä kerrallaan vietetty aika kasvaa, mikä liittyy lähivuosien eläköitymisiin. Yli puolet piti todennäköisenä, että paikallisten elintarvikkeiden käyttö mökillä lisääntyy, mobiilitekniikkaa hyödynnetään tietojen hankinnassa palveluista sekä mökin varustukseen ja remontointiin panostetaan nykyistä enemmän. Epätodennäköisimpänä nähtiin julkisten kulkuvälineiden käytön lisääntyminen mökkeilyssä, mökkipaikkakunnan asioiden kehittämiseen osallistuminen ja mökin omistuksen muutokset.

Palvelun saavutettavuuden ongelmat viestivät siitä, että tarjonta ei kohtaa uutta palvelukysyntää. Uudenlaisiin palveluihin oltaisiin valmiita panostamaan rahallisesti. Eniten

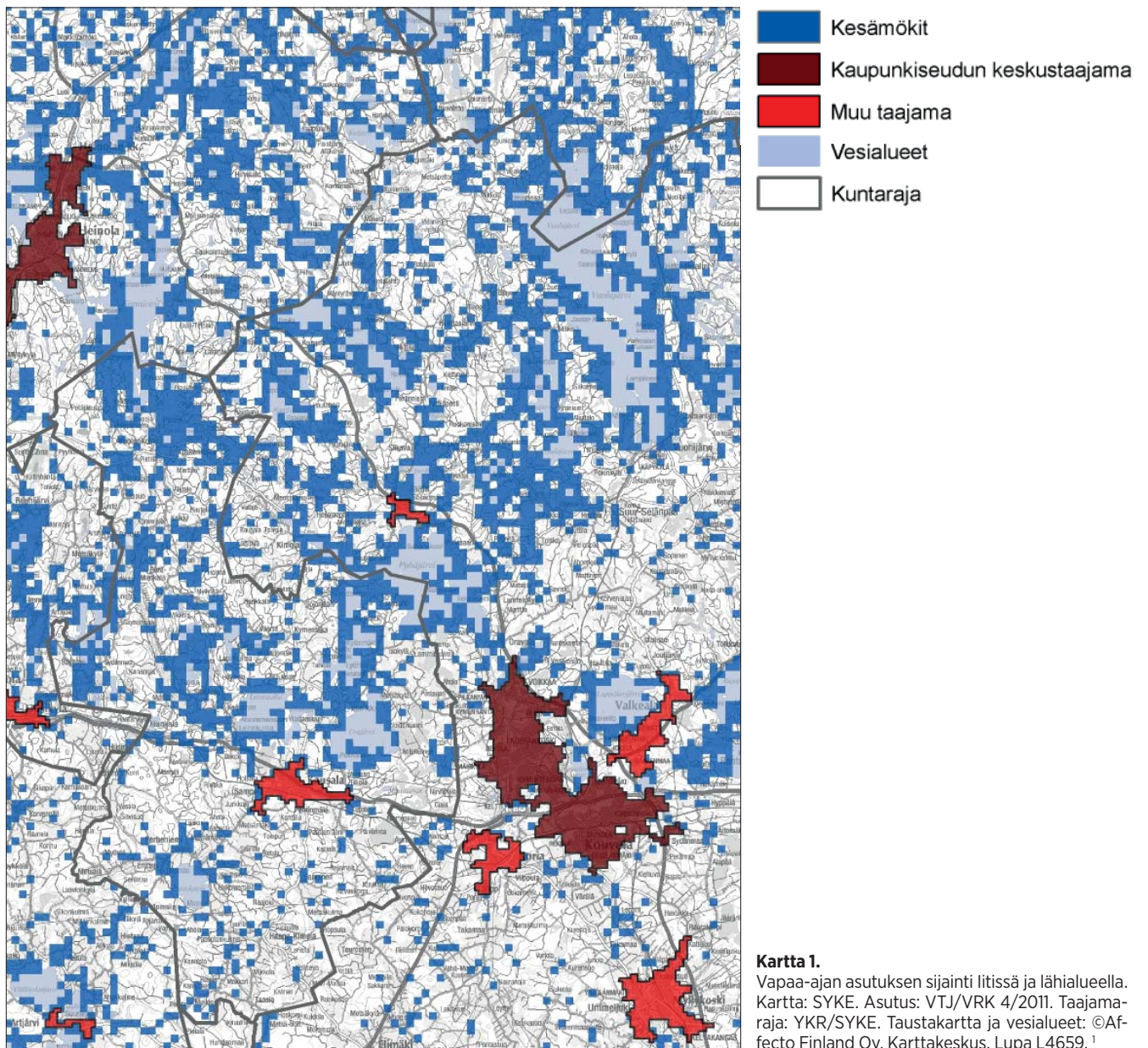
nousivat esiin rakennus- ja remonttimiesten saatavuus ja luotettavuus, julkisen liikenteen puutteet, palvelujen löytäminen, paikallisten elintarviketuotteiden saatavuus, terveyspalvelujen käytettävyyden ja internetin toimivuus. On sekä vapaa-ajan asukkaiden että palvelujen tuottajien etujen mukaista, että kysyntä ja tarjonta voivat kehittyä vastaamaan toisiaan mahdollisimman hyvin. Maalaiselämään liittyvän aitouden ja paikallisuuden arvostaminen voivat merkitä maaseudun palveluja ja tuotteita myyville nousevaa kysyntää, johon kannattaisi tarttua. Palveluja hankitaan jo nyt, kun se on tarpeellista ja tällöin paikallisten palvelujen suosiminen on mökkeilijöille tärkeä arvo. Mikäli lähivuosien eläkkeelle jäämisen määrä johtaa mökkeilyn kasvamiseen, tulee palvelujen kysyntä tuntuvasti lisääntymään. Jos paikallinen tarjonta on silloin kohdallaan, ostomäärät saattavat kasvaa selvästi nykyisestä. Erityisesti paikallisten elintarvikkeiden käyttöön on kiinnostusta.

Palvelujen ja tuotteiden tarjonnan kehittyminen mökkipaikkakunnalla on välttämätöntä, mikäli halutaan, etteivät eurot valu mökkeilijöiden vakituisten asuinkuntien ja mökkimatkojen varrella toimivien yrittäjien kukkaroihin. Vapaa-ajan asukkaiden liikkuvuus palveluntuottajasta toiseen on suuressa määrin kuin vakituksilla asukkailla, sillä heillä on useimmiten mahdollisuus valita eri paikkakuntien palvelutarjoajista se, jonka kanssa asiointi sujuu parhaiten. Tämä kilpailuasetelma voi kääntyä myös mökkipaikkakunnan hyväksi.

# 1 TAUSTAA

Iitti on mökkeilykunta. Kesämökkejä oli Iitissä 2 569 kpl vuonna 2010. Kesämökkien määrän suhde kaikkien asutuskuntien määrään oli tuolloin koko maassa 19,3 % ja Iitissä peräti 75,2 % (Suomen virallinen tilasto 2011). Iitin pohjoisosat kuu-

luvat Salpausselän pohjoispuoliseen, runsasvetiseen järvi-alueeseen ja kunnan sijainti luo ihanteelliset mahdollisuudet vapaa-ajan asumiselle. Myös matka pääkaupunkiseudulle on mökkeilyn kannalta kohtuullinen. Vapaa-ajan asukkaiden merkitys on Iitin kunnalle erittäin suuri (kartta 1).



<sup>1</sup> Kartta on tehty Palveleva maaseutu - Maaseudun palvelujen saavutettavuus vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta -hankkeen yhteydessä.

Palvelujen taloudellinen merkitys on pitkään kasvanut, sillä tarantautantoon liittyy yhä useammin palvelu, jota tarjotaan asiakkaille. Maaseudun palvelujen tuottaminen on ollut yrittäjille tärkeä tulonlähde, mutta asukkaiden väheneminen on joutanut palvelujen niukkenemiseen ja siirtymiseen keskuksiin. Tämä hankaloittaa esimerkiksi vanhenevan väestön selviytymistä arkipäivästä harvemmin asutuilla alueilla.

Vapaa-ajan asumisessa on menossa monia muutoksia, jotka kytkeytyvät yhä tiiviimmin maaseudun muutosprosesseihin. Vapaa-ajan asunnon omistajat kuuluvat pääosin suuriin ikäluokkiin, joiden eläköityminen lisää heidän mökeillä viettä-

määnsä aikaa. Ydinkysymys maaseudun palvelujen kehittymiselle on se, kuinka ne pystyvät uusiutumaan ja kohtaamaan vapaa-ajan asukkaiden muuttuvat palvelutarpeet (ks. Rantanen ym. 2009). Toinen olennainen kysymys on, kuinka mökkien sukupolvenvaihdot tapahtuvat ja jatkavatko uudet mökinomistajat edellisten mökkeilytyyliä. Vapaa-ajan asukkaiden suhteellinen merkitys maaseudun kehitykselle on joka tapauksessa kasvamassa koko ajan. Heidän palvelukysyntänsä paitsi ylläpitää maaseudun palvelutasoa, parhaimmillaan myös uudistaa palveluja. Uudistuminen on tarpeen, jotta palvelut kehittyisivät vastaamaan mahdollisimman hyvin myös maaseudun vakituisten asukkaiden tulevia palvelutarpeita.



## 2. TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TEEMAT JA TUTKIMUSMENETELMÄT

**Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vakituisesti toisessa kunnassa asuvien vapaa-ajan asukkaiden kokemaa yksityisten palvelujen saavutettavuutta Iitissä.**

Kysely kohdistettiin pääasiassa yksityisiin palveluihin. Tutkimuksen kysymyksenasettelussa käytettiin kuvassa 1 esitettyä kehystä. Tutkimuksen toteutuksesta vastasivat Manu Rantanen ja Torsti Hyyryläinen Helsingin yliopiston Ruralia-instituutista. Tilastoaineiston käsittelystä vastasivat projektisuunnittelijat Vesa Rouhiainen ja Hanna Partinen Ruralia-instituutista. Aineiston koodaukseen osallistui tutkimusavustaja Virve Hyyryläinen. Antti Rehunen Suomen ympäristökeskuksesta (SYKE) toteutti vapaa-ajan asukkaiden ja palvelujen sijaintikartat Palveleva maaseutu -hankkeessa.

### TARKASTELUKEHIKKO

Palvelujen saavutettavuus käsitetään arkiajattelussa usein vain fyysisenä etäisyytenä palveluihin. Kyseessä on kuitenkin monitahoisempi asia. Saavutettavuus jakaantuu ainakin seuraaviin osatekijöihin:

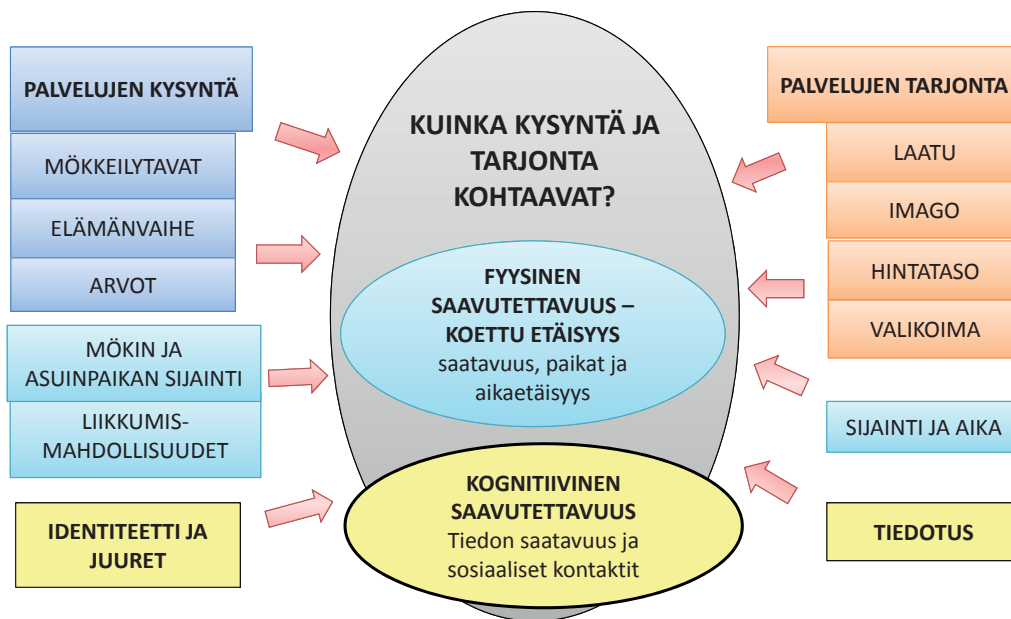
- **asiakkaaseen ja asukkaaseen** liittyvät tekijät (asuinpaikan sijainti, palvelutarpeet, arvot ja asenteet sekä taloudelliset, henkiset ja fyysiset mahdollisuudet päästä palvelun piiriin)
- **palvelutarjontaan** liittyvät tekijät (palvelutarjonnan sijainti, aukioloajat, laatu, valikoima, hinta, tiedottaminen ja joukkoliikenne)
- **maantieteelliseen alueeseen** liittyvät tekijät (luonnonolot, etäisyydet ja tiestön laatu)
- **hallinnolliset tekijät** (onko palvelun luokiteltu peruspalveluksi, kuinka saavutettavuutta tuetaan julkisin varoin, mikä on kunnan maantieteellinen laajuus ja miten em. asiat on järjestetty alueella)
- **sosiaaliset** tekijät (minkälaisia ovat sosiaaliset verkostot, kimpakyytimahdollisuudet ja tiedonsaanti-mahdollisuudet paikallisista palveluista) sekä
- **palvelukulttuuriin** liittyvät tekijät (palvelujen tarjonnan ja käyttämisen tavat, kulttuuriset tottumukset ja palvelukieli). (ks. Spåre & Pulkkinen 1997, Andersson & Karlsson 2004).

Mökkiläiset, jotka asuvat vakituisesti toisessa kunnassa, ovat saavutettavuuden kannalta eri tilanteessa kuin vakituiset asuk-

kaat. Eroja syntyy hallinnollisen rajan takia erityisesti vapaa-ajan asukkaiden mahdollisuuteen saada julkisia palveluja. Palvelujen piiriin pääsemistä vaikeuttaa mm. se, että mökit sijaitsevat keskimäärin kauempana keskuksista kuin vakituisesti asutut asunnot. Olennaista on myös tiedonsaanti palveluista. Huomattava osa vapaa-ajan asukkaista tulee alueelle mökkeilemään ilman, että heillä olisi sinne aiempia siteitä. Tästä syystä heillä voi olla huonompi tietämys alueen palvelutarjonnasta kuin vakituksilla asukkailla. Tätä kysymystä tarkastellaan kognitiivisen saavutettavuuden käsitteen kautta.

Keskeistä vapaa-ajan asukkaiden palvelujen saavutettavuudessa on, kuinka vapaa-ajan asukkaiden käyttämien palvelujen kysyntä muuttuu, ja miten tarjonta siihen sopeutuu. Saavutettavuutta voidaan kuvata kysyntä- ja tarjontatekijöiden kohtaamisen kautta (kuva 1). Kysyntätekijät liittyvät mökkeilijöiden elämänvaiheeseen, arvoihin, tapaan käyttää mökkiä, liikkumismahdollisuuksiin sekä identiteettiin ja juuriin mökkipaikkakunnalla. Tällöin saavutettavuus jakautuu fyysiseen (palvelujen todelliseen ja koettuun etäisyyteen) ja kognitiiviseen (tiedon saamiseen palveluista) saavutettavuuteen. Tämä tutkimus keskittyy kysyntätekijöiden selvittämiseen. Tarjontatekijöitä selvitettiin myös, mutta lähteenä käytettiin vapaa-ajan asukkaita, ei palvelujen tuottajia.

## Saavutettavuustekijät vapaa-ajan asukkaiden palveluissa



Kuva 1. Tutkimusteemat kyselylomakkeen taustalla.

Palvelujen *saatavuudella* puolestaan tarkoitetaan sitä, onko kohtuullisen lähellä sijaitsevaa paikallista palvelua käytettävissä ollenkaan. Saatavuus on saatavuuden yläkäsite, joka kuvaa ongelmaa laajempaan maaseudun rakenteelliseen kehittymiseen liittyvänä kysymyksenä.

### AINEISTO

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselylomakkeella keväällä 2011. Lomake lähetettiin kunnan toimesta Iitin mökkiläispostituksen yhteydessä kaikkiin kunnan postituslistassa oleviin vapaa-ajan asukaskotitalouksiin, joiden päähenkilön kotikunta on muu kuin Iitti. Näin rajattuna osoitetietoja saatiin 2000:sta mökkiläisestä. Väärän osoitteen perusteella näistä palautui vain 8 kirjettä, joten lopulliseksi kohdeperusjoukoksi muodostui näin 1992 vapaa-ajan asunnon omistavaa kotitaloutta.

Omistajia pyydettiin vastaamaan koko ruokakunnan puolesta. Kyselyyn vastasi 319 henkilöä. Vastausprosentti oli siten 16,0. Vastausprosentti jäi tavanomaisesta alhaisemmaksi. Tähän vaikuttavia syitä on vaikeata arvioida. Voidaan pohtia sitä, olisiko alhaisempaan vastausaktiivisuuteen vaikuttavana tekijänä mm. se, ettei vapaa-ajan asukkaiden yhteistyö ole Iitissä samalla tavalla järjestäytynyttä kuin esimerkiksi Kouvolassa. Järjestäytymisellä voi olla vastausaktiivisuutta lisäävä vaikutus.

Kyselylomakkeen teemat olivat seuraavat:

- tietoja mökistä ja sen käytöstä
- palvelujen hankinta
- tiedon saaminen palveluista
- palvelujen saatavuus

- arvostukset
- mökkeilyn tulevaisuus

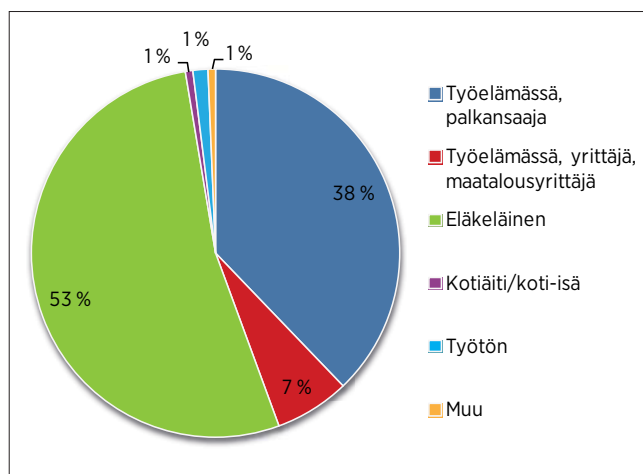
Kyselylomakkeessa keskeiset käsitteet määritettiin seuraavasti: **”Mökillä** tarkoitetaan omistamaanne vapaa-ajan asuntoa, **mökkikunnalla** tarkoitetaan Iittiä, mökkikylällä tarkoitetaan kylää, jossa mökinne sijaitsee ja **mökkialueella** tarkoitetaan postinumeraluetta”. Vapaa-ajan asukkaiden kommentteja poimittiin vapaista vastauksista.

Lomakkeet koodattiin Helsingin yliopiston Ruralia-instituutin Mikkelin yksikössä ja käsiteltiin SPSS-ohjelmalla. Kyselylomakkeen suunnittelussa hyödynnettiin Palveleva maaseutu -tutkimuksen (ks. esipuhe) haastatteluissa esiin nousseita asioita ja aikaisempien tutkimusten (mm. Rantanen ym. 2009) tuloksia. Kyselyaineistosta etsittiin eri vapaa-ajan asukasryhmien palvelujen saatavuuden kokemiseen liittyviä eroja ristiintaulukointien avulla.

Tilastollista merkitsevyyttä testattiin  $\chi^2$ -testillä (khiin neliö). Testaamisella saadaan tietoa yleistämisestä koskevasta riskistä eli todennäköisyydestä, että riippuvuus tai ero on sattuman aiheuttama. Tuloksena saatava riskitaso kuvaava p-arvo on riippuvuuden yleistämisessä tapahtuvan virheen todennäköisyys. Merkitsevyyden raportoinnin raja-arvona käytetään  $p < 0,05$  (tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä). Tällöin virheellisen yleistymisen tilastollinen todennäköisyys on alle 5 %. Riippuvuuksien ja erojen tilastollisesta merkitsevyydestä mainitaan silloin, kun riski on alle 1 % ( $p < 0,01$ ) eli tulos on tilastollisesti merkitsevä tai on alle 0,1 % ( $p < 0,001$ ) eli tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä. (Ks. esim. Karjalainen 2000, 185.)

### 3. VASTAAJAJOUKKO

Mökillä vietetyn ajan määrään ja sitä kautta palvelujen käyttöön mökkipaikkakunnalla vaikuttaa ratkaisevasti se, onko henkilö vielä työelämässä. Vastanneet olivat keskimäärin 62-vuotiaita. Ikäjakauma oli kuitenkin laaja, sillä vanhin vastaaja oli syntynyt vuonna 1924 ja nuorin vuonna 1979. Syntymävuosikymmenen mukaan tarkasteltuna suurimman joukon muodostivat 1940-luvulla syntyneet, joita vastanneissa oli 34,8 % (taulukko 1). Vastanneista 53 % oli eläkeläisiä ja 44 % työelämässä olevia (kuva 2). Ruokakunnan keskikoko oli 2,25 henkilöä, mikä on sama kuin vapaa-ajan asukkailla valtakunnallisesti. Kotitalouksien bruttotulot olivat keskimäärin 5 444 e/kk, siis keskimääräistä suomalaista kotitaloutta suuremmat.



Kuva 2. Vastanneet pääasiallisen toiminnan mukaan (% vastanneista).

Suurin osa vastanneista mökkeili Vuolenkoskella (25,2 %), seuraavaksi eniten Lyöttilässä (11,3 %), Kirkonkylässä (7,5 %) ja Säyhteellä (6,9 %). Vuolenkoski ja Lyöttilä ovat kaukana Iitin keskustasta sijaitsevia kyliä (kartta 2).

Taulukko 1. Vastanneiden taustatiedot.

Sukupuoli	n	%
Mies	159	51,8
Nainen	148	48,2
Yhteensä	307	100,0
Ikä	n	%
Yli 75-v	40	13,5
66-75-v	80	26,9
56-65-v	112	37,7
46-55-v	44	14,8
Alle 46-v	21	7,1
Yhteensä	297	100,0
Koulutus	n	%
Ei ammatillista koulutusta	23	7,6
Ammatillinen koulutus	82	27,1
Opinto- tai ammattikorkeakoulututkinto	109	36,0
Yliopisto- tai korkeakoulututkinto	89	29,4
Yhteensä	303	100,0
Asuinmuoto kotipaikkakunnalla	n	%
Omakotitalo	112	36,1
Rivi- tai paritalo	65	21,0
Kerrostalo	132	42,6
Yhteensä	309	100,0
Vakituinen asuinpaikka	n	%
Kaupungin keskusta	92	29,6
Kaupungin lähiö/esikaupunkialue	180	57,9
Maaseudun kirkonkylä/taajama	23	7,4
Maaseudun haja-asutusalue/kylä	16	5,1
Yhteensä	311	100,0
Ruokakuntatyyppi	n	%
Yksin asuva	48	15,4
Pariskunta	210	67,3
Yhden vanhemman lapsiperhe	4	1,3
Kahden vanhemman lapsiperhe	42	13,5
Muu	8	2,6
Yhteensä	312	100,0





Kartta 2. Iitin kylien sijainti. ©Maanmittauslaitos ja Iitin kunta.



## 4. MÖKKIMATKA

Vastanneista yli puolet asui vakituisesti pääkaupunkiseudulla. Myös moni asui naapurikunnissa (18,3 %) ja Lahdessa (12,9 %). Taulukossa 2 ovat vastaajat asuinmaakuntansa mukaan.

**Taulukko 2.** Vastanneiden vakituinen asuinmaakunta (%).

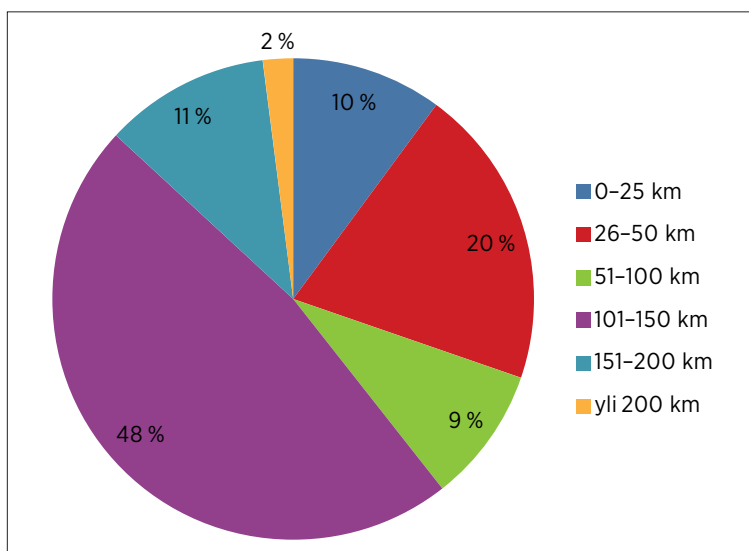
Uusimaa	57,2
Kymenlaakso	13,0
Päijät-Häme	22,5
Etelä-Savo	1,1
muu Suomi	6,3
Yhteensä	100,0

Vapaa-ajan asunnon sijainnin valintaan vaikuttavat vakituisen asuinpaikan etäisyyden lisäksi se, kuinka vetovoimaiseksi alue koetaan vapaa-ajan asumisen kannalta ja se, onko kyse vakituisesta asunnosta vapaa-ajan asunnoksi muutetusta vai varta vasten vapaa-ajan asumiseen tarkoitettua rakennuksesta (Kauppila 2008). Iitistä löytyy kaikkia edellä mainittuja tyyppisiä, sillä se sijaitsee sopivan lähellä pääkaupunkiseutua,

useat mökit ovat vanhoja mökkiläisten kotitaloja tms. ja alue on myös luonnoltaan kaunista (mm. Repoveden kansallispuisto sijaitsee lähellä).

Mökkimatkan pituudella on merkitystä mökin käyttöön ja tätä kautta palvelujen käyttöön mökkipaikkakunnalla. On todettu, että päiväkäyntivyöhykkeen rajana on 80–100 km ja viikonloppuvyöhykkeen raja on 250–400 km (Kauppila 2008). Iitin keskustasta on matkaa Helsinkiin noin 130 km ja Lahteen noin 40 km. Tiet etelään ja länteen (nrot 6, 12 ja 4) ovat siis merkittäviä mökkimatkailureittejä. Kyselyyn vastanneiden mökkimatkat olivat pääosin kohtuullisia, keskimäärin 169 km. Lähespuolella mökkimatka oli 101–150 km. Lyhyitä, alle 50 km:n mökkimatkalaisia oli yli 30 % (kuva 3).

Käytännössä kaikki vastanneet (99 %) kulkivat mökkimatkansa omalla autolla. Kiinnostusta oli myös julkisen liikenteen käyttöön, mutta vastaajat kokivat, että julkisen liikenteen käyttö on käytännössä liian hankalaa tai monin paikoin täysin mahdotonta huonojen reittiyhteyksien takia. Sijaitsevathan vapaa-ajan asunnot lähes poikkeuksetta harvaan asutuilla alueille. Ne, jotka eivät käyttäneet omaa autoa, kulkivat ystävien, sukulaisten ja naapureiden kyydillä, veneellä, pyörällä tai kävellen sekä junalla ja bussilla.



**Kuva 3.**

Mökkimatkan pituus yhteen suuntaan, luokiteltu (% vastanneista).

## 5. MÖKKI

Mökin omistusajat ovat pitkiä. Keskimäärin vastaajat olivat omistaneet mökkinsä 21 vuotta. Suurin osa kysymykseen vastanneista oli omistanut mökin yli kymmenen vuotta (69 %) ja yli 30 vuotta mökin omistaneitakin oli lähes neljäsosa vastanneista (taulukko 3).

Taulukko 3. Mökin omistus vuosina (% vastanneista).

0-5 vuotta	16,9
6-10 vuotta	14,1
11-20 vuotta	24,6
21-30 vuotta	20,8
yli 30 vuotta	23,6
Yhteensä	100,0

Lähivuosikymmeninä suuri määrä mökkejä tulee myyntiin tai omistajat tekevät sukupolvenvaihdoksen. Vaikka monet mökinomistajista olivat jo iäkkäitä, vain 13,1 % vastanneista uskoi, että heidän mökkinsä omistussuhteissa tapahtuu lähivuosina muutoksia. Heistä, jotka pitävät sitä lähivuosina todennäköisenä, noin 85 % uskoi mökin pysyvän suvussa.

Noin puolet (52,2 %) vastanneista ilmoitti, että heidän mökinsä on talviasuttava. Lähes 90 % vastanneista lämmitti mökkiään puilla (taulukko 4, kysymykseen sai merkitä yhden tai useamman vaihtoehdon). Usein puulämmityksen rinnalla käytettiin sähkölämmitystä. Ilmalämpöpumppu on kasvattanut viime vuosia suosiotaan ja se oli nyt jo vajaalla viidenneksellä käytössä. Muiksi lämmitysmuodoiksi mainittiin muun muassa kaasulämmittimet, kesäaurinko, öljykamiina sekä vesi-ilmalämpöpumppu. Mökillä oli käytössä langaton tai langallinen internetliittymä 30,7 prosentilla vastanneista.

Taulukko 4. Mökillä käytettävä lämmitysmuoto (% vastanneista).

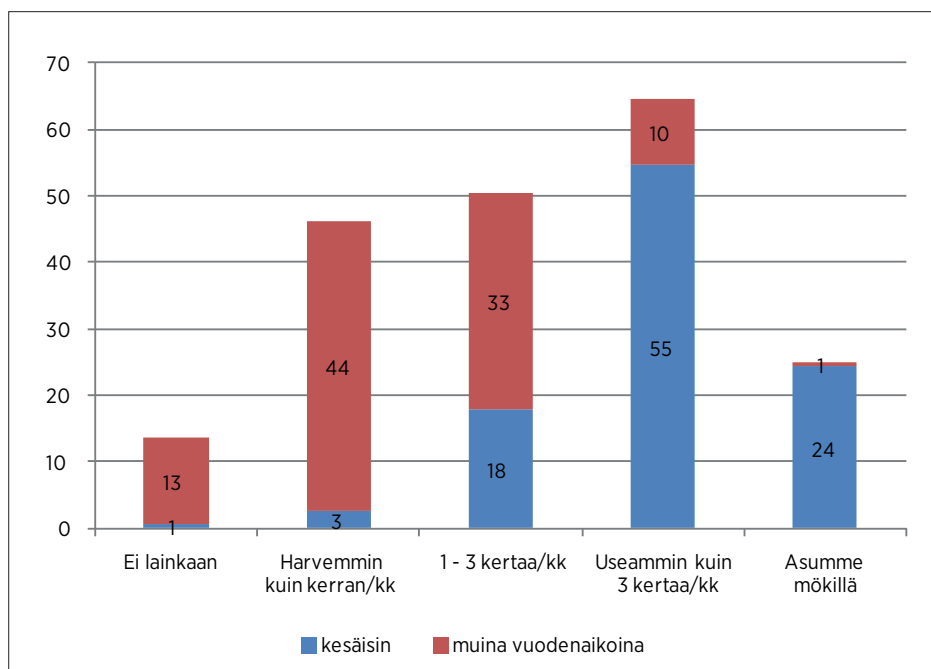
puulämmitys	89,0
sähkölämmitys	79,6
ilmalämpöpumppu	17,9
maalämpöpumppu	0,9
muu lämmitysmuoto	4,1

## 6. MÖKIN KÄYTTÖ

Mökkialueen palveluille tulee huomattavasti suurempaa kysyntää silloin, kun mökillä vietetään yhteen menoon aikaa pidempään. Tällöin varsinkin kauempana vakituisesti asuvat mökkiläiset turvautuvat lähellä oleviin palveluihin.

Useimmat vastanneista kävivät kesäisin mökillään enemmän kuin kolme kertaa kuukaudessa. Jopa lähes neljäsosa vastanneista ilmoitti käytännössä asuvansa kesät mökillä.

Vaikka vastauksissa korostuu mökkien runsas käyttö kesäisin, käytiin niillä muinakin vuodenaikoina. Muulloin kun kesällä yli puolet (56,7 %) kävi mökillä harvemmin kuin kerran kuussa tai ei lainkaan. Nämä ovat kesämökkejä sanan varsinaisessa merkityksessä. Useammin kuin kolme kertaa kuussa kävijöitä tai mökillä talvetkin käytännössä asuvia oli vastanneista reilut kymmenen prosenttia (kuva 4).



**Kuva 4.** Mökin käyttö eri vuodenaikoina (% vastanneista).

Keskimäärin mökillä vietettiin vuodesta 75 vuorokautta, mikä on yhtä paljon kuin valtakunnassa keskimäärin (Nieminen, M. 2009). Yli sata vuorokautta vuodessa mökillä yöpyviä oli viidesosa vastanneista. Yleisimmin mökillä vietettiin vuoden aikana 50 – 100 vuorokautta (ks. taulukko 5).

Mökkiiä käyttävät monet muutkin kuin mökin omistajat, yleisimmin lähiomaiset. Mökin käyttötavat voivat tällöin poiketa toisistaan esimerkiksi eri sukupolvien välillä.

*Asun mökillämme (minä + lapset + lastenlapset) yksin. Omaiset viettävät osan lomastaan + juhannuksen ja viikonloppuja.*

**Taulukko 5.** Keskimäärin mökillä vuoden aikana vietetty aika (% vastanneista).

0–25 vrk	13,0
26–50 vrk	26,7
51–100 vrk	40,3
101–150 vrk	12,3
yli 150 vrk	7,7
Yhteensä	100,0

## 7. VAPAA-AJAN ASUKKAIDEN PAIKALLIS-IDENTITEETTI MÖKKIALUEELLA

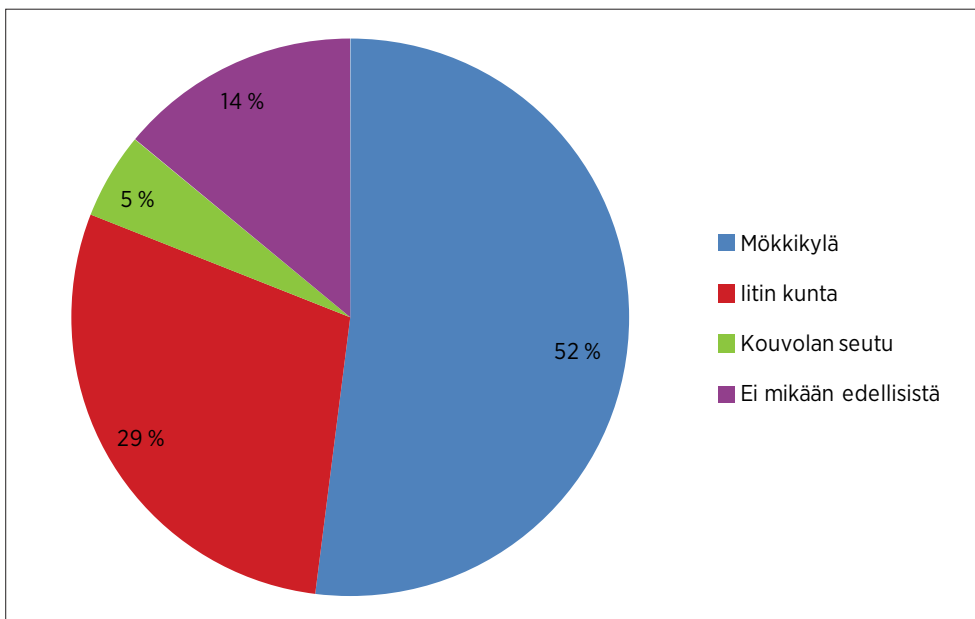
Vapaa-ajan asukkaiden mahdolliset juuret mökkialueella sekä kokemus alueeseen kuulumisesta ovat yhteydessä siihen, kuinka he saavat tietoa palveluista. Tämä taas vaikuttaa siihen, miltä alueelta he etsivät palveluita käyttönsä. Vastanneista 23 % ilmoitti, että heidän omat tai heidän puolisonsa sukujuuret ovat siinä kylässä, jossa vapaa-ajan asunto sijaitsi. Joka kahdeksannen (12,5 %) mökki oli hänen tai hänen puolisonsa entinen kotitalo. Vajaalla viidenneksellä (17 %) oli omia tai puolison sukujuuria muualla Iitin kunnassa. Kaikkiaan 37,7 %:lla vastanneista tai heidän puolisoistaan oli juuria Iitiin<sup>2</sup>.

Mökkialueelle koettu kuuluminen vaihtelee muun muassa mökkiläisten taustasta riippuen. Kylät koettiin erityisen tärkeiksi, sillä peräti 51,6 % ilmoitti kuuluvansa ensisijaisesti mökkikylään. Seuraavaksi eniten koettiin kuulumista Iitin kuntaan (kuva 5).

Kun ensisijaisen kuulumisen kohdetta tarkasteltiin sen mukaan, missä mökki sijaitsee, on eri kylien välillä selviä eroja. Selvimmin identifioitiin ensisijaisesti kylään esimerkiksi Vuolenkoskella, Radansuussa, Koskenniskalla ja Säyhteesä. Niissä vastanneista yli 65 % koki ensisijaisesti kuuluvansa mökkikylään. Tähän vaikuttanee kylän sijainti suhteessa kuntakeskukseen, mutta myös kylän aktiivisuus itsenäisenä toimi-

jana. Perusteluina kylään kuulumiselle käytettiin muun muassa hyviä ja tuttuja naapureita, toimivaa kyläyhteisöä ja Iitin keskustan kaukaisuutta omalta mökiltä katsottuna.

- *Tutut ihmiset ja naapurit vuosikymmenien takaa.*
- *Mökkimme on ollut suvussamme 60-luvulta lähtien. Naapurit ovat myös pysyneet samoina, sukupolvevaihdoksia on vain tehty.*
- *Mökkimme on Vuolenkoskella ja siellä sinut muistetaan seuraavanakin kesänä. Et ole siis vain mökkiläinen.*
- *Täällä on toimiva kyläyhdistys. Hyvä yhteishenki.*
- *Mökkikylään, koska Iitin ja Kouvolan keskustat ovat kaukana ja asiointi tapahtuu pääasiassa toisessa suunnassa*
- *Tunnen kuuluvani ihanaan ja hyvin hoidettuun "omaan kylään" missä on upea olla osallisena.*
- *Saman tien varrella ollaan yhtä suurta perhettä.*
- *Mökin lähiympäristö riittää minulle oikein hyvin. Menen mökille sen vuoksi että haluan olla mökillä.*



**Kuva 5.**  
Vastanneiden ensisijainen paikallistiteetti mökkialueella (% vastanneista).

<sup>2</sup> Tässä tarkastelussa tulkittiin "kyllä" -vastauksiksi ne, joissa oli jossain kohdassa annetuista vaihtoehdoista merkitty "kyllä" ja "ei" -vastauksiksi ne, joissa oli kaikissa kohdissa merkitty "ei".

- *Radansuussa viihdytään: perhe, lapset, lapsenlapset ja jo neljäs polvi.*
- *Kylä ja kyläläiset tulleet tutuiksi. Osallistutaan kylän tapahtumiin.*

Seuraavaksi eniten, lähes 30 %, tunsu kuuluvansa Iitin kuntaan. Tätä perusteltiin muun muassa sukujuurilla ja Iitin koko alueen kauniilla luonnolla ja sillä, kuinka vastaajat olivat tutustuneet mökkiseutuunsa omaa kyläänsä laajemminkin. Kirkonkylässä yli puolet (56,5 %) mökkiläisistä tunsu itsensä ensisijaisesti Iitin kuntaan kuuluviksi, joten kirkonkylä koettiin vahvasti kuntaan liittyväksi.

- *Iitin kunta tiedottaa asioista hyvin ja positiivisen Iitti-kuva vuoksi mielelläni samaistun kuuluvani Iittiin.*
- *Iittiläisyys sisältää enemmän koko alueen tarjontaa ja mahdollisuuksia, vaikka olemme järven rannalla, olemme keskellä kaikkia Iitin palveluja. Yksittäinen kylä ei riitä identiteetiksi (Tillola on ainakin itselleni vielä tuntematon historialtaan esim.).*
- *Kyläkahvila, kirkon maisemalliset arvot + Hiidenvuori, vesistöt, linnasto --> luontoarvot.*
- *Iitti on jo käsite ja yleisesti tunnettu aina Tiltusta alkaen.*
- *Olemme Iitin kunnassa, Iitistä kuulee niin paljon (ihastu iittiin) niin se tuntuu luonnolliselta.*
- *Kylätoiminta ei osaa markkinoida mökkiasukkaita saadakseen mukaan toimintaan. Halukkuutta kyllä olisi.*
- *Tapolan kylä ei ole yhtenäinen, eikä sillä ole kylätoimintaa.*

Kouvolan seutuun koki kuuluvansa vain 5,2 % vastanneista. Perusteluina lähes kaikilla heillä oli asuminen vakituisesti Kouvolassa tai vähintäänkin syvien sukujuurien sijaitseminen siellä. Eniten heitä on Lyöttilässä (20 % vastaajista). Tähän vaikuttanee maantieteellinen sijainti lähellä Kouvolan rajaa. Yleisesti ottaen sukujuuret ja vielä seudulla asuvat sukulaiset tuntuivat olevan vahvimpia seutuun sitovia tekijöitä. Monet uudemmat mökkeilijätkin ovat viettäneet jo vuosikymmeniä samalla seudulla, joskin mökin omistussuhteissa on saattanut tapahtua tuona aikana muutoksia.

- *Asumme Kouvolassa.*
- *Mökki sijaitsee 4km:n päässä Kuusankosken keskustasta. Olen itse sieltä kotoisin.*
- *Kotikunta lähellä, paikalliset asukkaat eivät ole kiinnostuneita kouvolalaisista, vain rikkaista helsinkiläisistä.*

Lähes 15 % ei tuntenut mökkeillessään kuuluvansa mihinkään edellisistä vaihtoehtoista. Ne, jotka eivät tuntenet yhteenkuuluvuutta alueelle, mainitsivat identifioitumiskohteeseen vakituisen asuinpaikan tai kertoivat elävänsä mökillä tietoisesti

muista erillään. Osa heistä tunsu yhteenkuuluvuutta lähellä olevaan naapurikunnan taajamaan. Monet perustelivat alueeseen kuulumattomuuttaan sillä, että Heinolan ja Vierumäen palvelut ovat huomattavasti lähempänä eivätkä he tämän takia käy esimerkiksi Iitin kirkonkylällä juuri koskaan. Alueelle kuulumattomuuden tunnetta lisäsi myös se, jos paikallisia asukkaita ei tunneta ollenkaan. Osa ei halunnutkaan kuulua mökkialueeseen mitenkään.

- *Täällä ei ole kylä- tai naapuruustoimintaa (ei muuten kaivatakaan)*
- *Olen rentoutumassa mökillä en aktiivisena osallistujana.*
- *Mökkitie ei kulje kylän läpi.*
- *Mökillä kuulun ympäröivään luontoon ja saunaan.*
- *Enemmänkin kuulumme Vierumäkeen/Heinolaan.*
- *Olen helsinkiläinen ja käyn vain mökillä.*
- *Emme tapaa paikallisia, ei yhteyksiä, ei keskustelua. Ei tapaa konkreettisesti ketään eikä tunne ketään henk.koht.*

Niistä, jotka tunsivat ensisijaisesti kuuluvansa mökkikylään, suurimmalla osalla (61,3 %) ei ollut aiempia juuria alueella. Niitä, jotka kokivat ensisijaisesti kuuluvansa Iitin kuntaan, taas oli noin puolet (50,6 %) niitä, joilla oli aikaisempia juuria alueelle. Toisella puolella (49,4 %) ei aiempia juuria ollut. Onkin luonnollista, että vapaa-ajan asukkaille on mökin lähiympäristöllä enemmän merkitystä kuin kunnalla, jos muuta sidettä kuntaan ei ole kuin mökin sijainti.

Vastauksissa näkyi viitteitä siitä, että suurituloiset vastaajat tunsivat suhteellisesti useammin kuuluvansa Iittiin kuin pienempituloiset, joilla tunne kuulumisesta mökin sijaintikylään olisi suurituloisia yleisempi. Myös korkeammin koulutautuneet näyttäisivät olevan hieman yleisemmin identifioituneita Iittiin kuin alemman koulutuksen hankkineet, sillä nämä tunsivat kuuluvansa kouluttautuneempia useammin mökin sijaintikylään. Erot olivat kuitenkin vähäisiä.

## 8. MÖKKIALUEEN TOIMINTAAN OSALLISTUMINEN

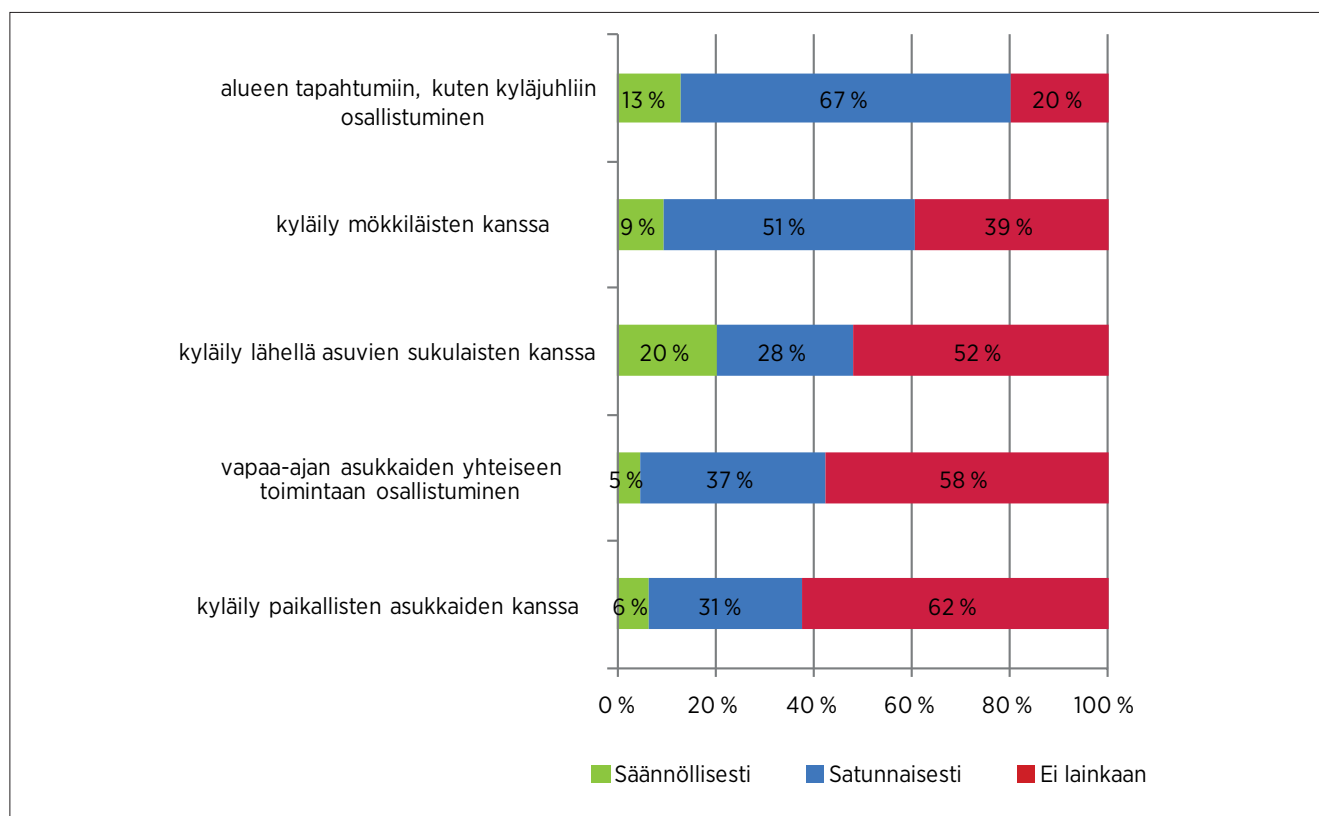
Alueen tapahtumat olivat tavallisin mökkialueen toimintaan osallistumisen muoto, sillä satunnaisesti tai säännöllisesti niissä kävi yhteensä 80 % vastanneista (kuva 6). Lähellä asuvien sukulaisten kanssa kyläili 48 % ja paikallisten asukkaiden kanssa 38 %. Sukulointi oli useammin säännöllistä, muu kanssakäyminen alueella oli puolestaan useammin satunnaista. Mikäli mökin lähellä asuu sukulaisia, heihin pidetään säännöllisemmin yhteyttä kuin muihin asukkaisiin.

Vapaa-ajan asukkaiden yhteiseen toimintaan ilmoitti osallistuvansa 42 % vastanneista, suurin osa heistä satunnaisesti. Kyläily muiden mökkiläisten kanssa oli melko yleistä (61 % vastaajista).

Tarkasteltaessa alueen tapahtumiin, kuten kyläjuhliin osallistumista kylittäin todettiin, että satunnaisesti tai säännöllisesti niihin oli osallistunut lähes kaikista kylistä yli 80 % vastanneista (mukaan otettiin vastaukset Lyötilästä, Vuolen-

koski-Koskenniskalta, Kirkonkylästä, Radansuusta ja Säyh-teeltä, joista saatiin yli 20 vastausta). Ainoastaan Lyötilästä osallistuneita oli alle 70 %. Eniten säännöllisesti alueen tapahtumiin osallistuneita oli Vuolenkoski-Koskenniskalla (19 %) ja Säyh-teellä (27 %).

Vuorovaikutusta mökin sijaintikylän vakinaisten asukkaiden kanssa piti tärkeänä tai jokseenkin tärkeänä runsas kolmannes vastanneista (37 %). Yhteydenpitoa paikkakunnan muihin mökkiläisiin piti tärkeänä tai jokseenkin tärkeänä noin neljännes (26 %). Mökkikylän talkoisiin osallistui mielellään 28 % vastanneista. Mökillä haluaa olla rauhassa ja välttää yhteydenpitoa ulkopuolisiin 37 % vastanneista. Paikallisten asukkaiden ja mökkiläisten vuorovaikutuksen lisääntymistä 5–10 seuraavan vuoden aikana piti jonkin verran useampi epätodennäköisenä (56 %) kuin todennäköisenä (44 %). Niitä, jotka uskoivat vuorovaikutuksen lisääntyvän erittäin todennäköisesti, oli vain 5 % vastanneista.

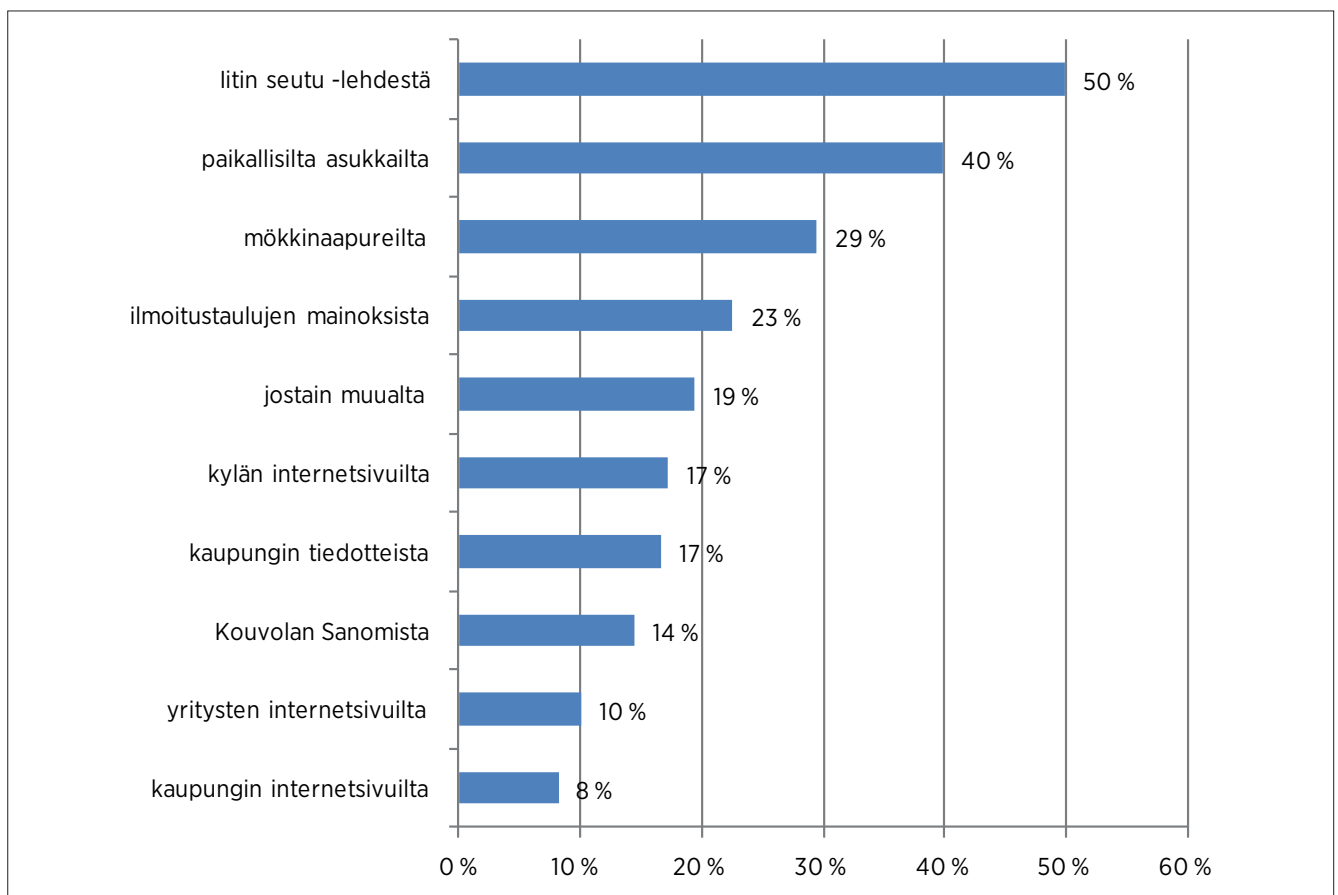


Kuva 6. Mökkialueen toimintaan osallistuminen (% vastanneista).

## 9. TIEDON HANKKIMINEN PALVELUISTA

Vapaa-ajan asukkailta kysyttiin, mistä he ovat hankkineet tietoa käyttämistään palveluista. Vastajilla oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi vaihtoehto. Eniten merkintöjä sai pai-

kallislehti Iitinseutu (kuva 7), seuraavina paikalliset asukkaat ja mökkinaapurit. Kunnan tiedotuksella tarkoitettiin lähinnä Ihastu Iittiin -postia.



Kuva 7. Palveluja koskevan tiedon lähteet (% vastanneista).<sup>3</sup>

Muita tiedon haun lähteitä ilmoitettiin seuraavasti:

- Iitin ja Vuolenskosken paikallislehdet
- sukulaiset, oma paikallistuntemus
- oman kylän Internet-sivut
- ilmaisjakelulehdet (Vartti)
- Vuolenskosken kesäkioski
- Iitin historiikit

Lisäksi tiedusteltiin, mistä palvelua on parhaiten *saatu*. Suurin ero palvelutiedon hakemisen ja sen saamisen välillä oli, että

vain 12 % vastanneista oli saanut parhaiten tietoa ilmoitustaulujen mainoksista, vaikka 23 % ilmoitti sitä sieltä hakeneensa. Muutenkin vastauksissa on havaittavissa, että tietoa haettiin useammista paikoista kuin mistä sitä lopulta saatiin

Vastajat, joilla oli omia tai puolison sukujuuria alueella, kokivat saavansa paremmin tietoja palveluista paikallisilta asukkailta kuin ne, joilla sukujuuria alueella ei ollut. Erot tiedonsaantikokemuksissa olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä. Palveluista kertovina tiedonlähteinä vastaajat olivat saattaneet valita myös muita vastausvaihtoehtoja, mutta seura-

<sup>3</sup> Kysymyslomakkeessa oli erehdyksessä vaihtoehtoina "kaupungin nettisivut" ja "kaupungin tiedotteet", eikä kunnan. Tämä on saattanut vaikuttaa vastauksiin ko. kohtien osalta.

vassa tarkastelussa ”paikalliset asukkaat”-vaihtoehdon valinneet poimittiin omaksi ryhmäkseen ja muut vastaajat toiseksi ryhmäksi. Osa vastaajista oli valinnut useamman kuin yhden

vaihtoehdon myös sukujuuria kysyttäessä, esimerkiksi mökki on entinen kotitalo ja juuret ovat samassa kylässä kuin mökki (Taulukko 6).

**Taulukko 6.** Tiedon saanti palveluista parhaiten paikallisilta asukkailta tai muista lähteistä sen mukaan, ovatko omat tai puolison sukujuuret alueella (% vastanneista).

	Omat tai puolison sukujuuret alueella				Yhteensä
	Mökki ent. kotitalo	Juuret mökkikylässä	Juuret muualla litissä	Ei juuria alueella	
Paikalliset asukkaat (n=118)	54,5	56,9	38,2	30,2	38,1
Muut lähteet (n=192)	45,5	43,1	61,8	69,8	61,9
Yhteensä (n=310)	100	100	100	100	100

( $\chi^2$ -testi; p= 0,001)

Palveluntarjoajien ja mökkiläisten välinen tiedonvaihto on olennaista, jotta palveluja voitaisiin kehittää oikeaan suuntaan. Vastaajat ehdottivat seuraavia tapoja palveluntarjoajan informoimiseksi mökkiläisten palvelutarpeista:

- toritapahtumissa ja markkinoilla
  - kyläkokoukset joihin myös mökkiläiset kutsutaan
- tämä kysely oli oiva keino
  - suoraan kertomalla tarpeista ”jokainen ottakoon itse yhteyttä”
  - liikkeiden palvelupostilaatikoissa
  - ”kylähullut” ovat usein paras tapa saada asiat hoitu-  
maan
  - ”kylänvanhin” jolle voisi ilmoittaa tarpeistaan



## 10. FYYSINEN JA KOETTU ETÄISYYS PALVELUIHIN

Kuntakeskukseen oli vastaajien mökeiltä matkaa keskimäärin noin 20 km. Etäisyyttä tärkeimpään julkiseen palveluun, terveyskeskukseen, oli vastaajien mökiltä keskimäärin 18,7 km. Matkaa mökiltä lähimpään ruokakauppaan oli keskimäärin vajaat yhdeksän (8,7) kilometriä ja säännöllisesti käytettyyn ruokakauppaan jonkin verran enemmän, 15 kilometriä.

Tiedetään, että monet vapaa-ajan asukkaat haluavat kannattaa paikallisia, pieniä kauppia (Rantanen ym. 2009). Lähintä kauppa ei kuitenkaan välttämättä käytetä esimerkiksi puutteelliseksi koetun tarjonnan takia. Osin ero johtuu siitä, että jotkut käyttävät säännöllisesti vain oman asuinkuntansa kauppa, ja tuovat tavarat mökille sieltä. Monet myös täydentävät tavaroita mm. kioskeilta.

Kauppamatkat mökiltä muodostuvat ongelmallisiksi, jos omaa autoa ei ole käytettävissä. Matkat kuljettiin tällöin useimmiten linja-autolla, naapurin kyydillä tai taksilla. Lisäksi kauppamatkoja tehtiin polkupyörällä, kävellen, autolla mökille saapuvien vieraiden kyydillä tai veneellä (varsinkin silloin kun kauppamatka oli vesitse lyhyempi kuin maitse). Linja-autopysäkit ovat keskimäärin 6,5 km:n päässä mökeistä, joten kovin helppoa ei bussien hyödyntäminen ole vapaa-ajan asukkaiden kannalta varsinkin kesällä, koska linja-autot kulkevat monin

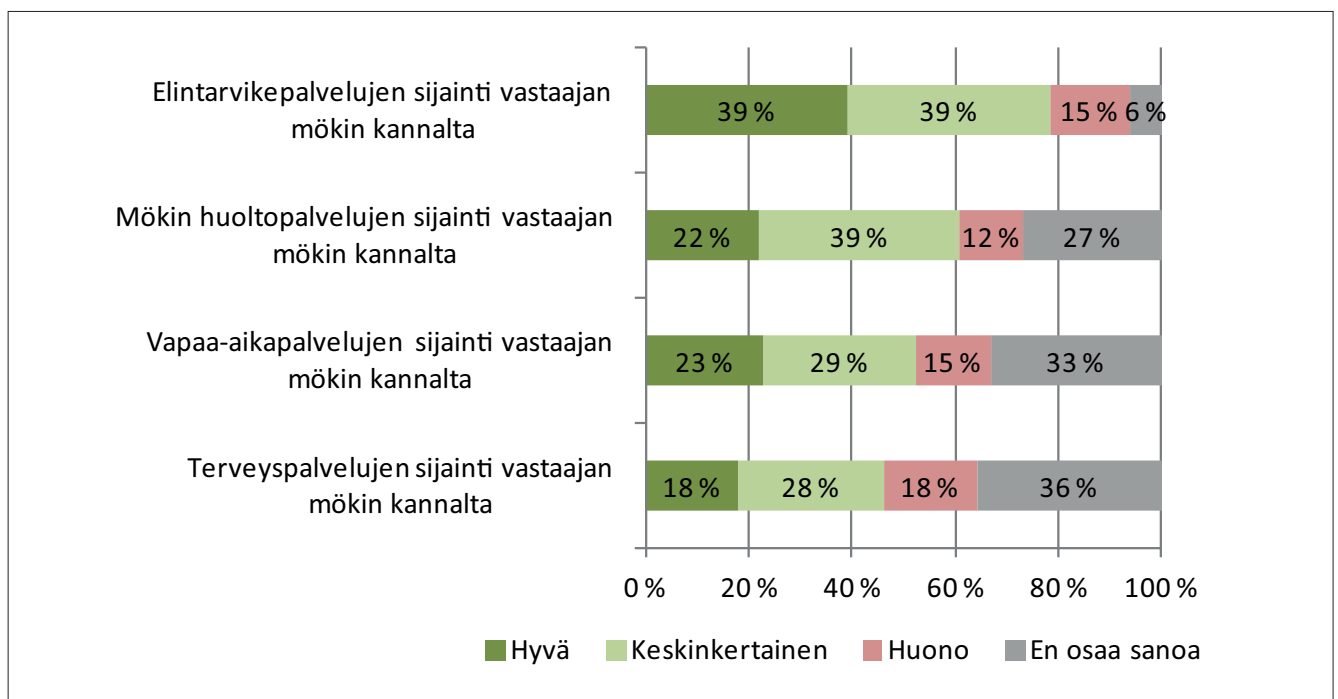
paikoin vain kouluvuoden aikana. Vastaajista kuitenkin 76,1 % oli sitä mieltä, että palveluja on saatavilla kohtuullisen matkan päässä.

Kun palvelujen sijaintia tarkastellaan palvelualoitin, ongelmallisimmaksi koettiin terveyspalvelujen sijainti. Tyytyväisimpiä oltiin elintarvikepalvelujen sijaintiin (kuva 8).

Kysyttäessä mitä palveluja puuttuu kohtuullisen matkan päästä mökistä, osa ilmoitti kaikkien olevan liian kaukana. Toiset taas toivat esiin kulkemisen vaikeuden yleensä, kun oma autoa ei ole. Joku myös koki, että ”mökkeilijän kuuluu elää niiden palveluiden kanssa mitä on”, jolloin periaatteessa palvelut ovat aina tarpeeksi lähellä. Tämä asenne voi olla syynä siihen, että niinkin suuri osa mökkiläisistä pitää palvelujen sijaintia mökin suhteen kohtuullisena. Palvelujen puuttumattomuuteen on siis sopeuduttu.

Erikseen mainittiin seuraavien palvelujen olevan liian kaukana:

- usein tarvittavista tuotteista kauppa-auto, kauppa, posti, Alko ja polttoainemyynti
- harvemmin tarvittavista puutavara- ja rautakauppa sekä ruokaravintola
- tuoretuotteet (liha, kala, luomu, vihannekset)



Kuva 8. Palvelujen sijainnin kokeminen (% vastanneista).

- *Vapaa-ajan kalastajilta ei voi ostaa tuoretta kalaa suoraan rannasta. Osakaskunta kieltänyt kalojen myynnin (onko laki sellainen?)*
- *Lähipuokaa, Säyhteen kylä on liian kaukana Benjamin maatilatorilta. Ostamme mansikat suoraan tiloilta, muuta ei ole tarjolla Iitin luoteiskolkassa.*

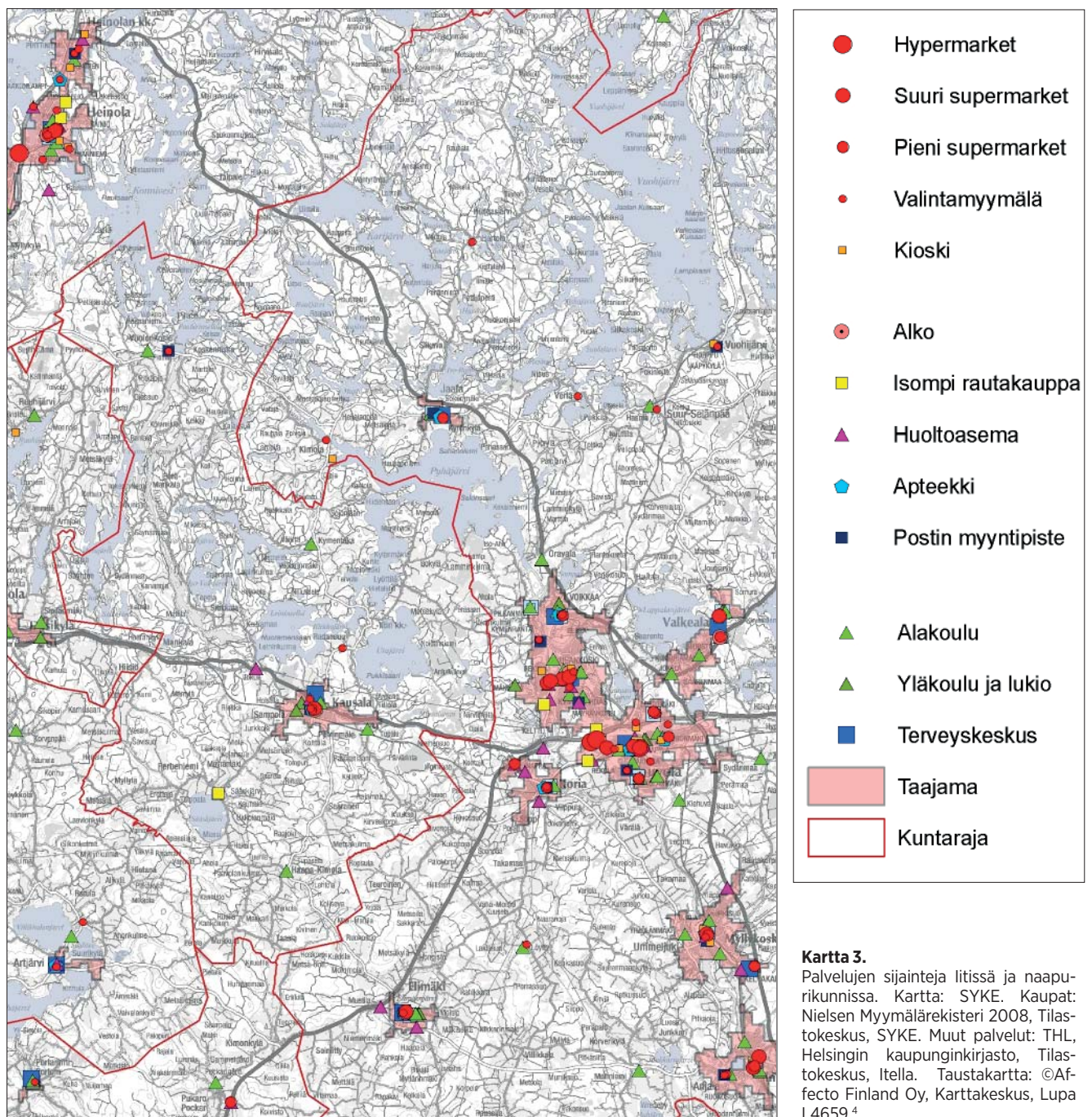
Iitti sijaitsee maakuntien rajalla ja mökit sijaitsevat usein kunnan reuna-alueilla, joista liikenneyhteydet voivat suuntautua toisaalle kuin kuntakeskukseen. Tämä vaikuttaa luonnollisesti näiden alueiden palvelujen hankintasuuntiin. Sillä on myös merkitystä, mitä palveluita osuu mökkimatkan varrelle. Etäisyys on suhteellista ja kokemus matkan pituudesta vaihtelee olosuhteiden mukaan.

- *Iitin palvelut ovat liian kaukana. Nastola on lähellä.*
- *Iitin kunta on Kelloniemessä asuville täysin turha. Kaikki palvelut ja yhteydet ovat Heinolaan.*
- *Kaikki palvelut sijaitsevat väärässä suunnassa vakituiseen asuntooni nähden.*
- *Jos Kausala/Iitin kirkonkylä olisi lähempänä käyttäisimme todennäköisesti paikallisia palveluita enemmän. Nyt käymme lähinnä Vuolenkosken kyläkaupalla ja Vierumäessä kaupalla tai ajamme suoraan Lahteen tai Heinolaan esim. lääkäriin. Kun kaupat ovat kaukana ei tule lähdettyä liian usein kauppaan tuhlaamaan ...*

# 11. KAUPPAPALVELUIDEN HANKINTAPAIKAT

Eniten asioitiin Kausalan (Iitin keskustan) kaupoissa ja Sale Huutotöyryllä. Kartassa 3 on kuvattu joidenkin vapaa-ajan

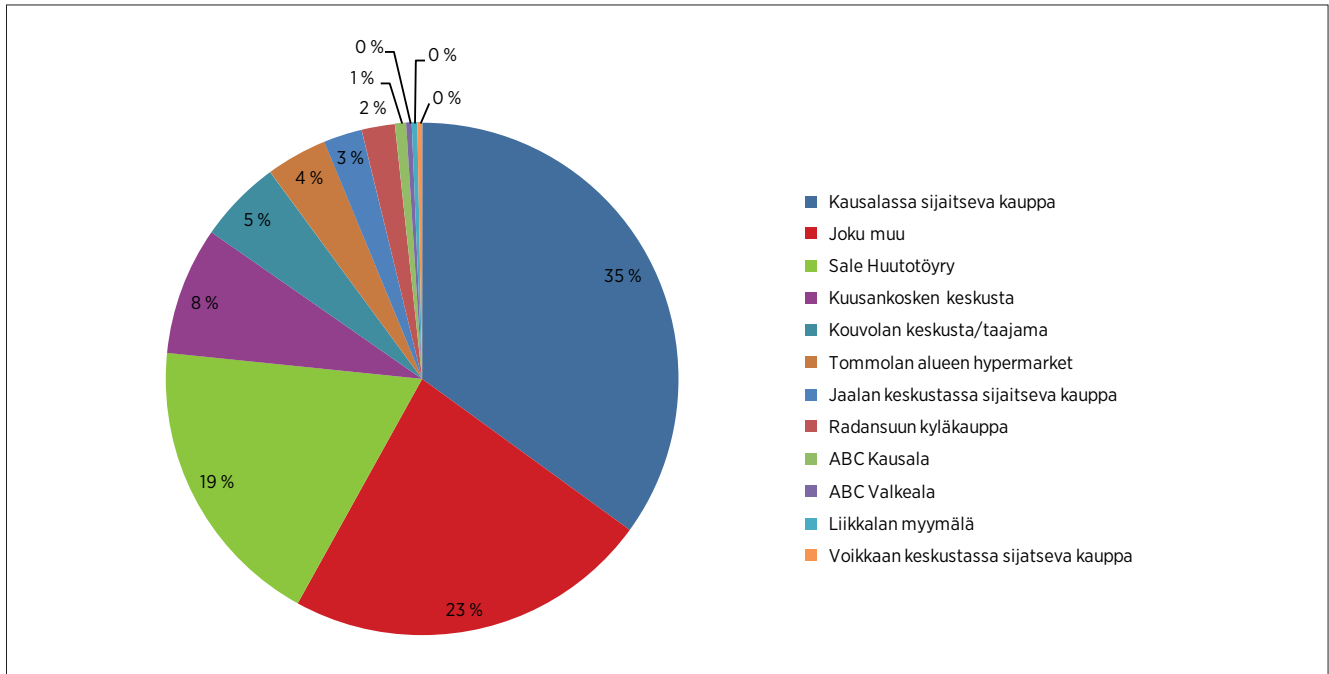
asukkaiden kannalta olennaisten palvelujen sijainteja Iitissä ja kunnan lähellä.



<sup>4</sup> Kartta on tehty Palveluva maaseutu - Maaseudun palvelujen saavutettavuus vakituisten ja vapaa-ajan asukkaiden näkökulmasta -hankkeen yhteydessä.

Kyselyssä tiedusteltiin sekä ensisijaista että toissijaista ostospaikkaa (kuva 9). Toissijaisina ostospaikkoina eniten mainintoja saivat Kouvolan keskustan kaupungit (20 %). Toiseksi eniten sai mainintoja ”joku muu”. Suurin osa näistä kaupoista sijait-

see Heinolassa ja Nastolassa. Muita ensi- ja toissijaisia ostospaikkoja olivat pääasiassa Lahden, Nastolan ja Heinolan alueen kaupungit sekä Benjamin maatilatorit Iitissä.

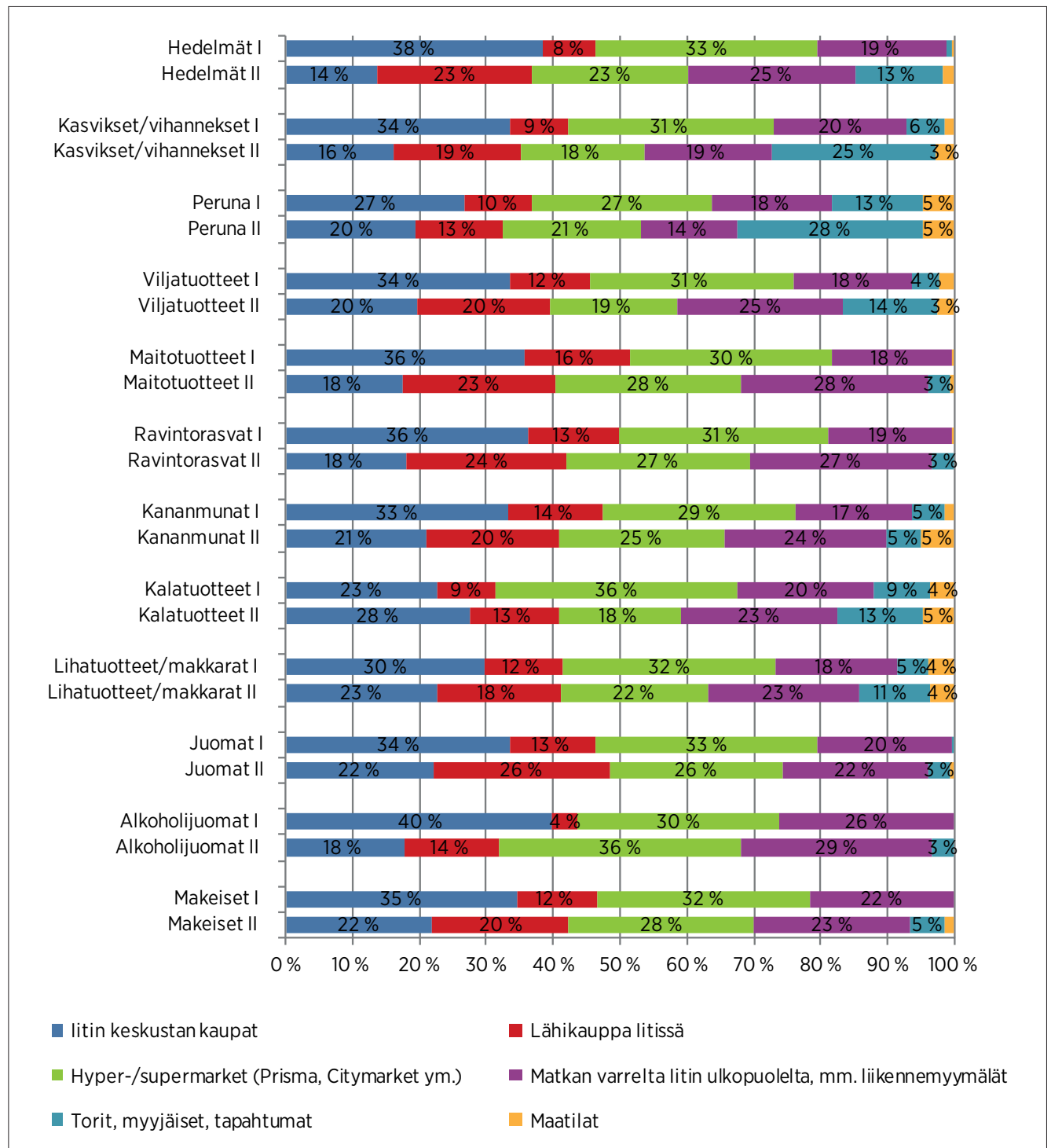


Kuva 9. Vastanneiden eniten käyttämä ruokakauppa (% vastanneista).

Vertailtaessa ostospaikkoja tuoteryhmittäin voidaan todeta, että kaikkia tuotteita ostettiin ensisijaisesti eniten Iitin keskustan kaupoista tai suurista marketeista (kuva 10). Jonkin verran ensisijaisia ostoksia tehtiin myös matkan varrelta. Mökkimatkan reitin varrelta hankittiin lähinnä elintarvikkeita, kotiin unohtuneita tavaroita, polttoainetta ja käytiin itse virkistäytymässä. Kaikkiaan 65,2 % vastaajista ilmoitti hankkivansa palveluja ja tuotteita mökkimatkan reitin varrelta.

Pieniä ostoksia vastaajat ilmoittivat tekevänsä useimmiten lähikaupoissa ja pitempien mökkijaksojen aikana hyödynnettiin Kouvolan keskustan kauppia. Toissijaisina ostopaikkoina käytetään myös lähikauppoja ja matkan varrella sijaitsevia myymälöitä. Toreilta ja tapahtumista ostetaan myös paljon tuoretuotteita, kuten esimerkiksi perunoita ja kasviksia.





Kuva 10. Ensijaiset (I) ja toissijaiset (II) ostospaikat tuoteryhmittäin (% vastanneista).

## 12. ERI PALVELUJEN HANKINTA MÖKKIPAIKKAKUNNALTA

Paikallisia elintarvikkeita hankittiin mökkipaikkakunnalta paljon. Lähes kaikki (94 %) ostivat niitä kaupoista ja toreilta, kylätapahtumista 71 % sekä suoraan maataloiltaikin lähes puolet vastanneista<sup>5</sup> (kuva 11). Elintarvikkeet käytiin toistaiseksi hankkimassa itse sen sijaan, että niitä tilattaisiin mökille toimitettuna. Esimerkiksi netin kautta ruokatavaroita mökille ei ollut tilannut vielä kukaan, mikä johtunee myös tarjonnan puutteesta. Paikallisia ravintoloita ja kahviloita käytettiin jonkin verran (noin puolet vastaajista), mutta esimerkiksi pitopalveluiden käyttö oli mökkiläisten keskuudessa vähäistä.

Muita paikallisia tuotteita kuin elintarvikkeita kertoi hankineensa 87 % vastaajista. Kulttuuripalveluita, jotka voivat siis olla joko kunnan järjestämiä tai yksityisiä, käytettiin jonkin verran. Vähintään satunnaisesti teatterissa ja konserteissa kävi noin 35 % vastaajista. Kunnallisista kulttuuripalveluista kirjastoauton käyttö oli mökkiläisten keskuudessa melko vähäistä.

Huoltopalveluja, kuten remontointi-, rakentamis-, putki- ja sähkötyöpalveluita, sekä erityisesti tienaurauspalveluja käytettiin suhteellisen paljon. Mökkitalkkaripalvelujen käyttö näyttää Iitissä olevan vielä varsin pientä, sillä vain 10,5 % vastanneista kertoi käyttäneensä niitä. Rautakaupassa asioitiin paljon, lähes 80 % vastanneista kertoi asioivansa siellä vähintään satunnaisesti. Samoin polttoainetta ostettiin läheltä ja käytettiin paikallista Alkoa. Nämä olivat myös juuri niitä palveluja, joita monet kaipaivat lähemmäksi omaa mökkiään.

Terveysteen ja hyvinvointiin liittyviä palveluita vastaajat ilmoittivat käyttävänsä melko vähän. Eniten käytettyjä olivat lääkäripalvelut sekä kampaaja ja parturi. Vapaa-ajan palveluista hyödynnettiin eniten paikallisia luontokohteita sekä julkisia uimarantoja. Uimahallissa käynti sen sijaan oli vähäistä, ehkä senkin vuoksi, että uimahallit ovat monin paikoin suljettuina juuri mökkeilysesongin aikaan.

Muina mökkipaikkakunnalta hankittavina palveluina mainittiin maa-aineksien ostoa ja maansiirtoa, kirpputori, golf, puutarhatuotteet ja taimet, tanssilava sekä apteekki ja pankki.

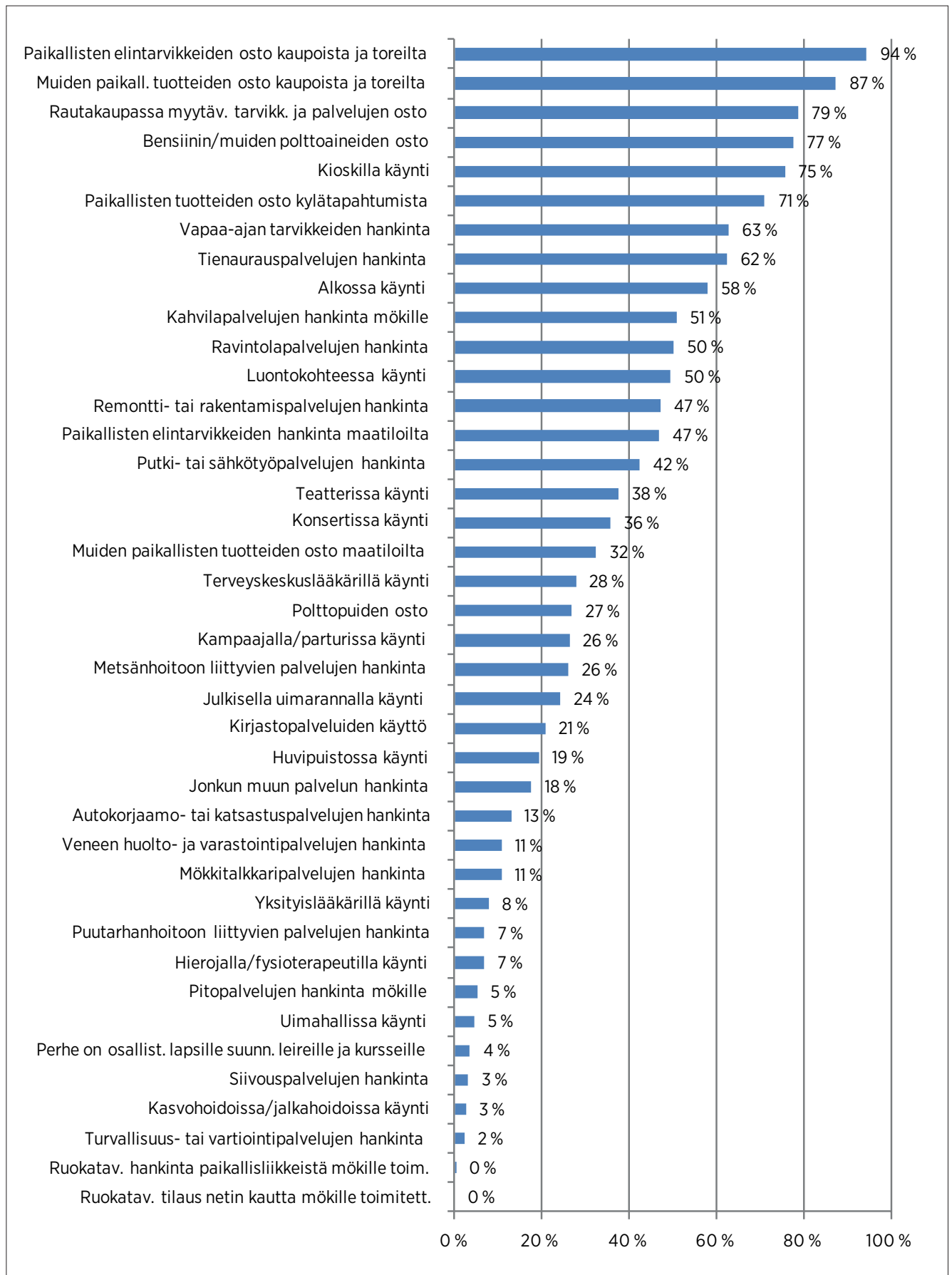
Monia palveluja ja tuotteita hankittiin mökille vakituudesta asuinkunnasta. Osa hankki kaiken mökkikunnasta, osa taas kaiken kotipaikkakunnalta. Tähän vaikuttaa luonnollisesti mökkimatkan pituus. Seuraavia palveluja ilmoitettiin hankittavan kotikunnasta:

- ruoka (selkeästi yleisimmin mainittu)
- auraus (useita mainintoja)
- puutarhakasvit, rautakauppatarvikkeet

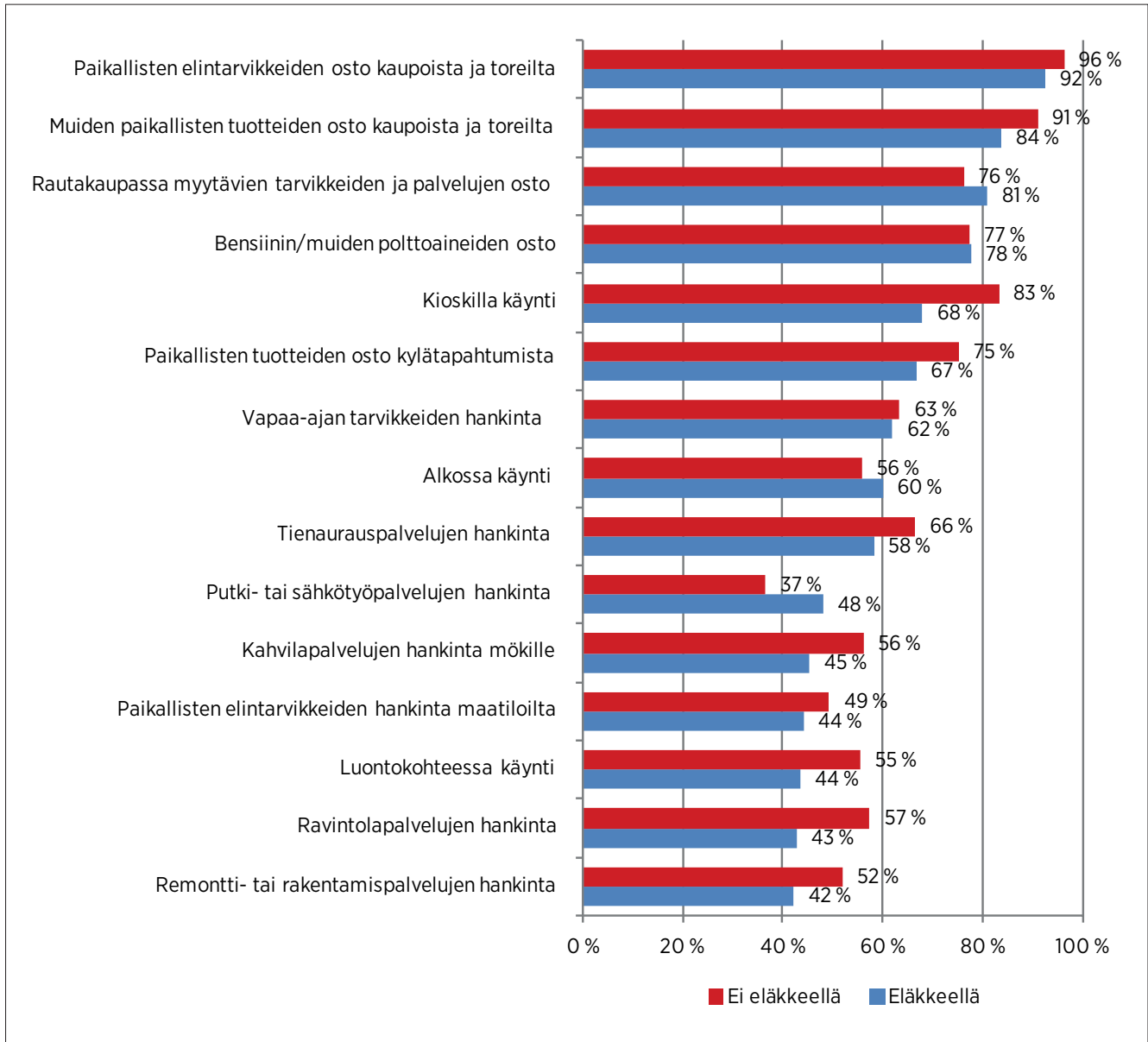
- remonttipalvelut, rakentamiseen liittyvät palvelut, puutavara
- metsänhoito/metsuripalvelut
- polttopuut
- venetarvikkeet, koneiden varaosat
- mökkitalkkari silloin tällöin
- likakaivon tyhjennys

Palvelujen käyttöä voidaan tarkastella myös sen mukaan, ovatko vastaajat eläkkeellä vai eivät (kuva 12). Yleisesti ottaen eläkeläiset käyttivät palveluja työssäkäyviä vähemmän. Suurimmillaan ero oli kiosilla käynnin ja ravintola- ja kahvilapalvelujen käytössä, luontokohteissa käymisessä sekä metsänhoitoon liittyvien palvelujen käytössä. Hyvinvointi- ja terveydenhuolto- palveluja eläkeläiset käyttivät kuitenkin muita enemmän (kuva 13).

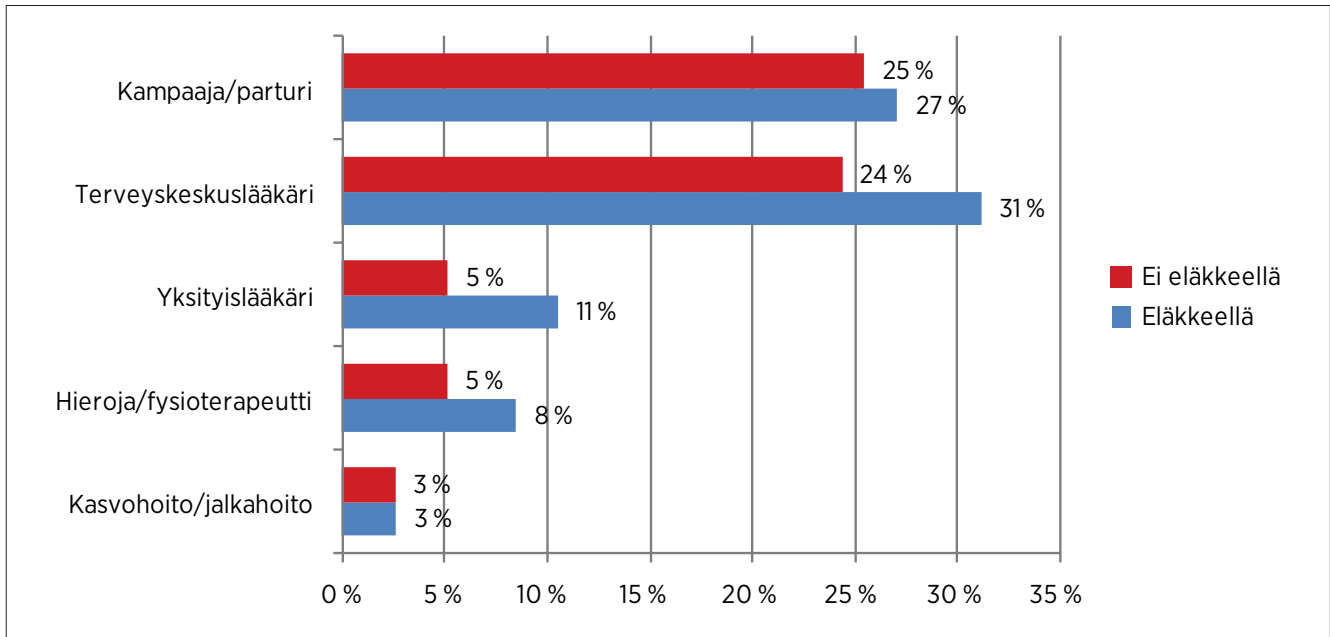
<sup>5</sup> Kyselyssä satunnaisesti tai säännöllisesti palvelun käyttäjiksi itsensä ilmoittaneet.



Kuva 11. Satunnaisesti ja säännöllisesti käytetyt palvelut (% vastanneista).



Kuva 12. Eniten käytettyjen palvelujen säännöllinen ja satunnainen käyttö. Eläkeläiset ja muut (% vastanneista).



Kuva 13. Terveys- ja hyvinvointipalvelujen käyttö säännöllisesti tai satunnaisesti. Eläkeläiset ja muut (% vastanneista).



## 13. PALVELUJEN SAATAVUUDEN ONGELMAT

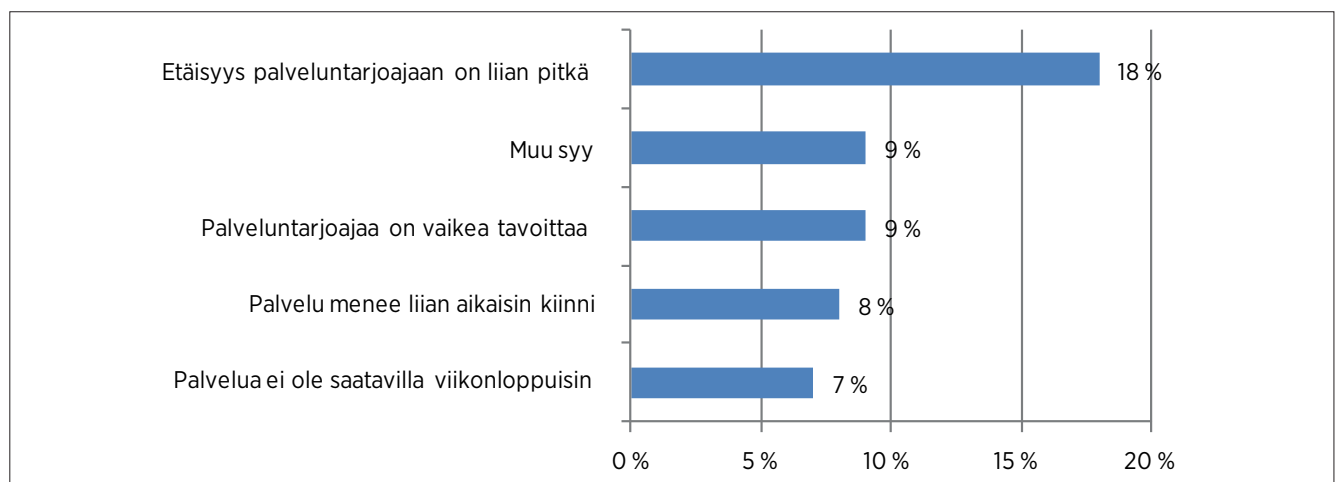
Erikseen kysyttiin syitä palvelun saatavuuden vaikeuksiin. Koko vastaajajoukon vastauksissa etäisyys palveluihin koettiin suurimmaksi vaikeudeksi (kuva 14).

Kohtaan ”muu syy” ilmoitettiin seuraavia asioita:

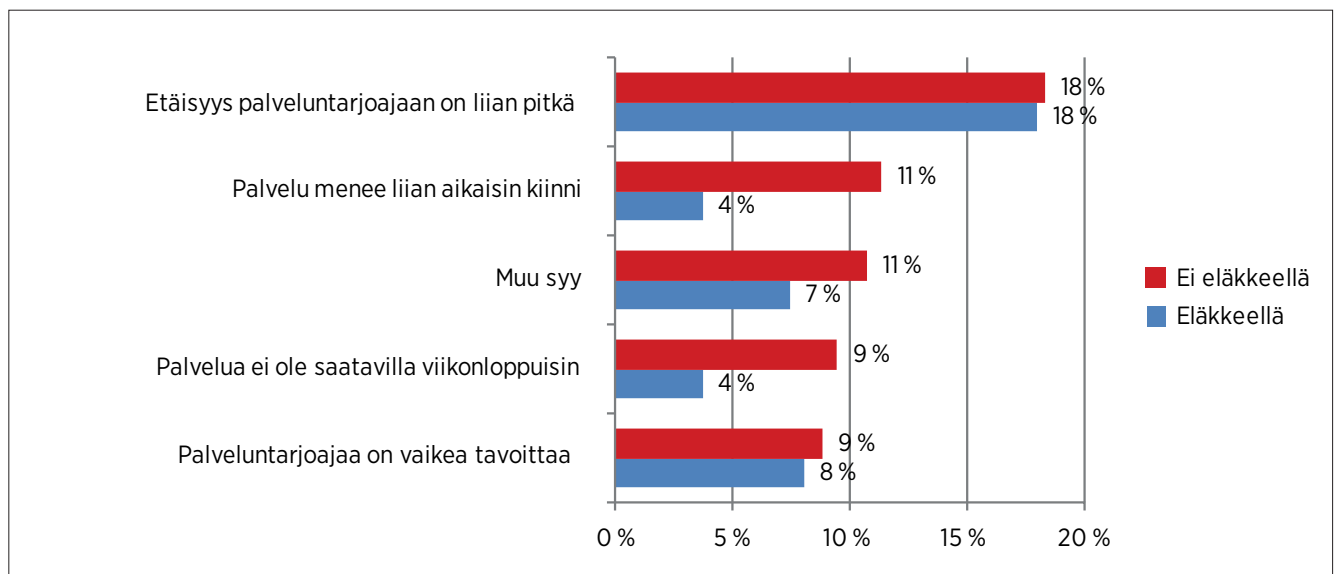
- palvelun ja palveluntarjoajan puuttuminen paikkakunnalta
- palveluntarjoaja/ palvelu on aina varattuna

- bussiyhteyksien puuttuminen
- puutteet valikoimassa ja tarjonnan laajuudessa
- ei ole tietoa, mistä luotettava tekijä löytyisi
- palvelun kalleus

Palvelujen saatavuuden ongelmat ovat hieman erilaisia eri vapaa-ajan asukasryhmillä. Aika ei ole eläkkeellä oleville niin kriittinen tekijä kuin työssä käyville (kuva 15).



Kuva 14. Suurimmat syyt palvelun vaikeaan saatavuuteen (% vastanneista).



Kuva 15. Palvelujen saatavuuden ongelmat, eläkeläiset ja muut (% vastanneista).

Tarkasteltaessa palvelujen saatavuuden ongelmia kylittäin, löytyi niiden välillä mielenkiintoisia eroja. Esimerkiksi aikaan liittyvät ongelmat (palvelua ei ole saatavilla viikonloppuisin tai se menee liian aikaisin kiinni) koettiin selkeästi ongelmaksi Kirkonkylässä, kun taas esimerkiksi Vuolenkoski-Koskenniskalla ja Säyhteellä suurimmaksi ongelmaksi ilmoitettiin liian pitkä matka palvelun tarjoajaan. Fyysinen etäisyys selittääkin tulosta, mutta toisaalta näyttää myös siltä, että lähempänä mökkeilevillä oli suurempia odotuksia pidemmistä aukioloajoista kuin keskustasta kauempana olevilla vapaa-ajan asukkailla.

Vastanneista 84,4 % oli sitä mieltä, että palveluja on saatavilla yleensä silloin, kun niitä tarvitaan. Kuitenkin moni valitsi tähän kysymykseen ”kyllä”-kohdan, mutta kertoi kuitenkin jatkokysymyksessä palveluista, joita on ollut vaikea tavoittaa. Vastaajat ilmoittivat vaikeasti tavoitettaviksi palveluiksi muun muassa seuraavia:

- parturikampaamo, autonkorjaus, posti, pankki, puutarha- ja rakennustarvikkeet
- nettiyhteyksien puute
- tuoretuotteet
- turvallisuuspalvelut
- aukioloajat suppeita varsinkin sesongin ulkopuolella mökkiläisten kannalta
- sähkömies, putkimies, remonttimies
- palvelun luotettavuudessa koetaan olevan ongelmia

Palvelujen ja tuotteiden valikoimaa, laajuutta ja saatavuutta kysyttiin myös tuoteryhmittäin. Hyviksi arvioitiin useimmiten päivittäistavaroiden laajuus ja saatavuus, huonoiksi taas terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät palvelut, joka sai myös eniten ”en osaa sanoa”-vastauksia (kuva 16). Palvelut on usein suunniteltu vakituisten asutuksen ehdoin, jolloin ei oteta huomioon esimerkiksi työssä käyville vapaa-ajan asukkailla tärkeitä ai-

kataulujen sopivuutta, palvelun sujuvuutta ja sopimusten pitävyyttä. Myös palvelukulttuurissa koettiin olevan ongelmia, erityisesti remonttipalveluissa.

*Postin jakelu, joka vaatii esim. 3 kk maksun vaikka käyttää esim. 4 viikkoa yht. kesä-heinä-elokuun aikana ja sama maksu vaikka jakelupiste reitin varrella eikä erikseen ajettavassa paikassa. Ja esim. talviviikkoja ei saa yksitellen! Nythän saa HS 3 päivää muutettua eli Postin pitäisi alkaa joustaa 2kk minimiaika jaksosta tai ajan saisi pätkiä!*

*Palvelujen hankinnassa sovitut aikataulut eivät pidä. Reklamaatioita ei osata ottaa vastaan.*

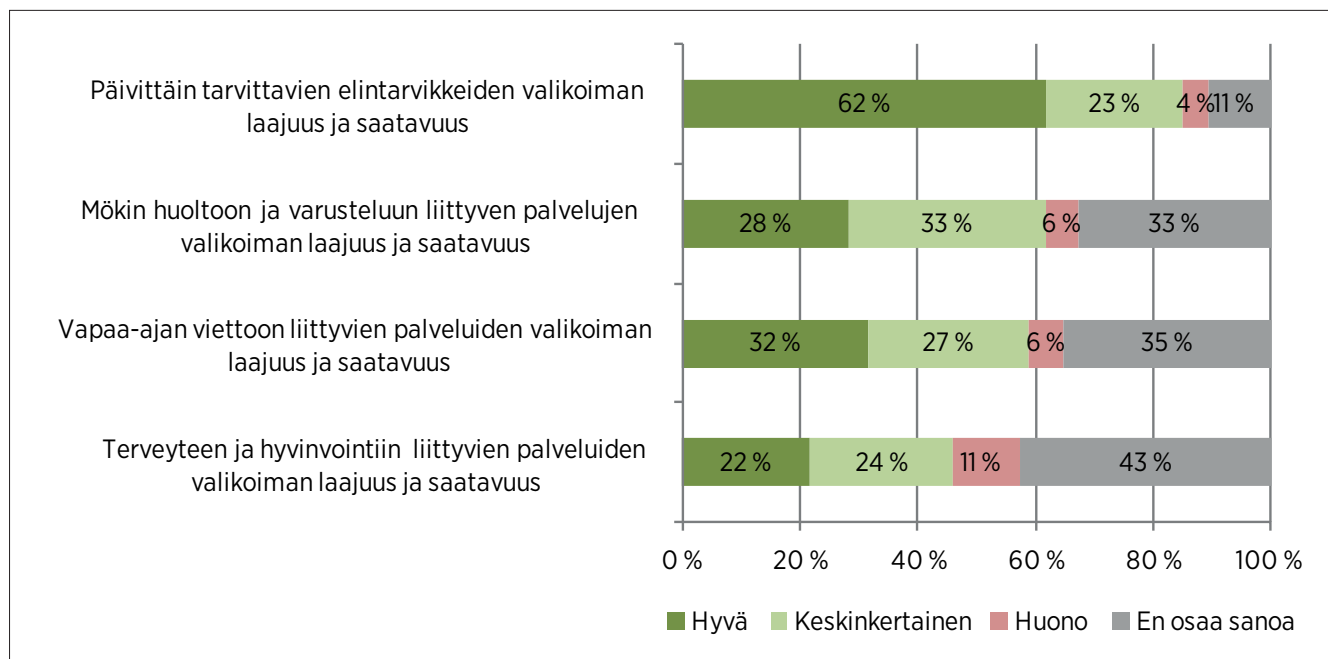
*Korjauspalveluja tarjoavat paikkakuntalaiset esim. saunan korjaus yms. joukossa epäluotettavia yrittäjiä. Aikataulut eivät pidä ja ei viitsitä tulla aina paikalle. Ehkä saatu suurempia urakoita. Joukossa tietysti hyviä yrittäjiä myös, jonkun töppäilyjen vuoksi kaikilta tahtoo mennä maine.*

*... maatilatorille ei ehdi perjantaisin koskaan, sillä se suljetaan jo kuudelta. Olemme perillä vasta illalla.*

*Suuri osa palveluista mökkiläiselle ok, mutta ihmettyttää että tuoretuotteita, marjoja, hedelmiä ym. välillä vähän tarjolla ja selvästi kalliimpia kuin asuinpaikkakunnalla missä toukokuusta syyskuuhun joka marketin edustalla joka päivä kattava tarjontaa marjoista hedelmistä, vihanneksista ja sienistä.*

*Korjaus- ja rakennustyöt. Aina palveluntarjoajilla on muita kiireitä. Puintia, metsästystä, heinätekoa ym. Ei mitään aikataulua töillä ole tullaan sitten kun ehditään tai unohdetaan asia.*

*Sähkömiehet, lupaavat tulla, mutta ei näy. Käyvä ehkä paikalla, mutta jättävät työt tekemättä.*



Kuva 16. Kokemus palvelujen valikoimasta, laajuudesta ja saatavuudesta (% vastanneista).

Monilla ei yksinkertaisesti ole tietoa saatavilla olevista palveluista. Tässä on palvelujen tuottajilla peiliin katsomisen paikka.

*Tiedonsaanti palvelujen saantipaikasta hankalaa.*

*Puuttuu keskitetty tieto erilaisista palveluista.*

*Tiedonpuute nimenomaan rakennus-, pihankunnostus- yms. palveluista (huom. luotettavuus). Mökkinaapuritkaan eivät niistä tiedä ja paikalliset ei tarvitse....*

*Vaikeaa tietää mistä saa luotettavia remonttipalveluita. Tiedotus mökkiläisille mm. hiihtoladuista/kuntosaleista, mahdollisuudesta osallistua seurojen toimintaan.*

*...Huom! ulkopaikkakuntalainen ei löydä tapahtumiin jos esim. kesätaansien paikaksi ilmoitetaan vain Saukonkalio, missä se on? Kartta tai edes osoite oltava!*

Ne, joilla ei ole autoa, ovat erityisen riippuvaisia julkisista liikenneyhteyksistä. Tälle ryhmälle eivät palvelut ole helppoja saavuttaa.

*Toistaiseksi ei suuria ongelmia, kun on oma auto, mutta ilman autoa mökkeily olisi todella ongelmallista, koska viimeiset 21 km ei ole mitään julkista liikennettä.*

*Aina on hypättävä autoon, että pääsee asioille. Kauppa-auto oli aikoinaan ihana asia.*

*...Joku halpa kylätaksi auttaisi myös.*

*Liikenneyhteys huono autottomalla onneksi lähisukulaiset kyyditsevät.*

*Ongelmani pieni eläke, ei kulkuvälinettä eli autoa, ei ystäviä. Kerrostalossa asuvana luonto ja puuhastelu antaisi iloa elämään. Toivoisin että vakituiset asukkaat muuttaisivat vihamielisen asenteen mökkiläisiä kohtaan, kaupunki on ankea asuinympäristö. Toivon että saisin palveluapua normaalissa ruoassa, ettei tarvitsisi olla nälässä viikkoja, jos ei jaksa lähteä pyörällä ruokakauppaan. Suurin ongelma siis julkisen liikenteen puuttuminen kesäkuukausina!*

Ongelmia on myös nettiyhteyksissä sekä terveystalvelujen käytettävyydessä.

*Nettiyhteydet Vuolenkosken ympäristössä. Ei mökkiläisille ole hyötyä 100 megan laajakaistasta ainoastaan Vuolenkoskella. Tarvitaan 3G tai 4G-yhteydet kattamaan kesämökit. Laajakaistan saanti Pohjois Iittiin!*

*...terveydenhuollon käytön rajoitukset tavanomaisissa terveystarkastuksissa ja resptien uusimisissa jne.*

*Jos tarvitsisi lääkäripalveluja ”ökkiä” mitenkähän siinä kävisi.*

Toisaalta löydettiin myös runsaasti toimivia asioita ja ratkaisuja:

*Ruokien kanssa voi kauppiaan kanssa sopia tarvitseman-*

*sa tuotteet joten kaikkea saa. Koska kyläkauppa ei voi olla ympärivuorokautisesti auki, pelaa kylälaukku rappusilla hyvin. Kokonaan kiinni kyläkaupat ovat harvoin...*

*Palvelut suhteellisen lähellä ja toisaalta asuinkuntamme on sopivan lähellä.*

*Tuemme vointimme mukaan kyläyhdistystä, joka on täällä toimiva, hyvä.*

*Ei suuria tai pieniäkään jatkuvia ongelmia. Palveluja sen sijaan suhteellisen helposti, tutuin voimin tuotettuina järkevään hintaan ja kilpailukykyisellä laadulla. Palvelut lähellä tuotettuja, ympäristöystävällisiä tuotteita. Iittiläisten ei kannata marista, asiat ovat todella hyvin...*

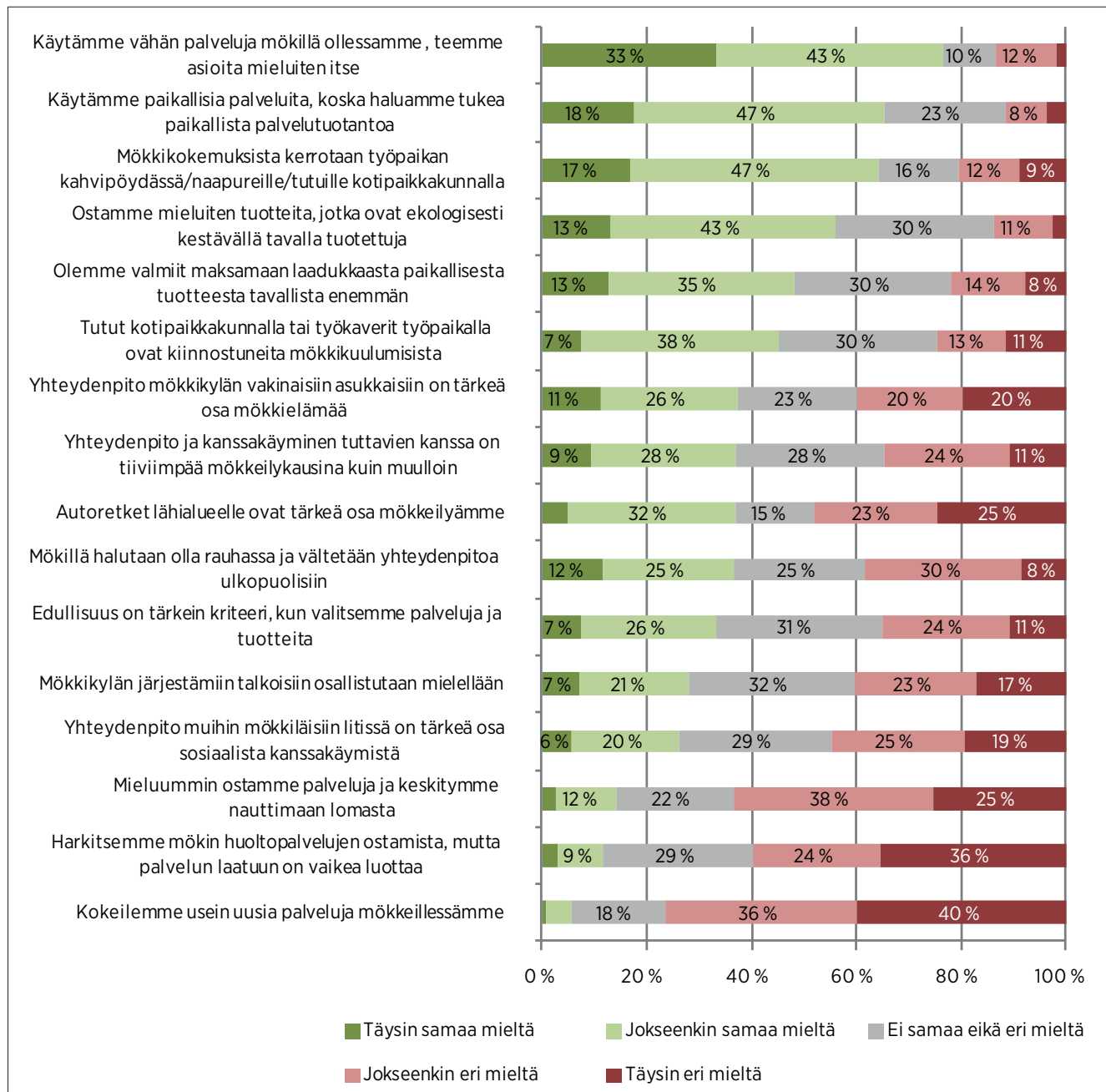
*...Hyviin puoliin lasken paikallisten upean auttamishalun ongelmissa, esim. tiedot mistä saa hankittua puita ja korjausapua.*

## 14. ARVOSTUKSET

Arvostuksia tiedusteltiin väittämillä, joita sai arvioida sen mukaisesti, olivatko vastaajat täysin vai jokseenkin samaa tai eri mieltä niistä (kuva 17).

Yli puolet vastanneista oli samaa mieltä väittämistä, jotka koskivat asioiden tekemistä itse palvelujen hankkimisen sijaan,

paikallisten palvelujen hankkimista niiden tukemismielessä, mökkikokemusten kertomista muille ja ekologisten tuotteiden suosimisesta. Vähiten ”ei samaa eikä eri mieltä” olevia oli ensimmäisessä väittämässä, joten 13 % oli kuitenkin eri mieltä itse tekemisen kulttuurista mökillä. Vastaavasti vain 15 % oli



Kuva 17. Mökkeilyyn liittyvien arvostusten arviointi (% vastanneista).

samaa mieltä väittämän ”mieluummin ostamme palveluja ja keskitymme nauttimaan lomasta” kanssa.

Suurin osa vastanneista siis ei pidä palvelujen hankkimista keskeisenä mökkeilykulttuurin osana. Palveluja kuitenkin hankitaan, kun niitä tarvitaan. Silloin paikalliset ja ekologisesti kestävästi tuotetut palvelut ja tuotteet ovat keskeisellä sijalla, jos niitä vain on tarjolla. Suurin osa ilmoitti olevansa myös valmis maksamaan hyvistä paikallisista palveluista tavallista enemmän, eivätkä läheskään kaikki pidä ensisijaisena kriteerinä palvelujen edullisuutta. On mielenkiintoista huomata, että palvelujen kokeiluun ja käyttöön suhtautui positiivisesti pieni, mutta merkittävä joukko.

Vapaiden vastausten perusteella voidaan huomata, että palveluja aiotaan käyttää vanhenemisen myötä, kun itse ei enää jakseta tehdä. Palveluja ei siis juurikaan käytetä mukavuudenhalun, vaan muuttuvien tarpeiden perusteella. Toisaalta palvelujen hankintapaikat ja se, mitä palveluja ylipäättään ostetaan ja mitä tehdään itse, sopeutuu yleensä vuosien aikana

vastaamaan mökkialueen palvelutarjontaa. Tämä voi kuitenkin johtaa siihen, että palveluja hankitaan muualta kuin mökkikunnasta, kun niitä lopulta aletaan tarvita.

*Ehkä ei ongelma, mutta vielä jaksamme toimia itse, se on mökkeilyn mukavuuden aihe. Mutta ikää jo on ja saattaa vaikuttaa siihen, että tulee aika, jolloin käytämme enemmän palveluja.*

*Valinnan vapaus voit tehdä itse töitä voimiesi mukaan mökillä tai ostaa ne paikkakunnalta...*

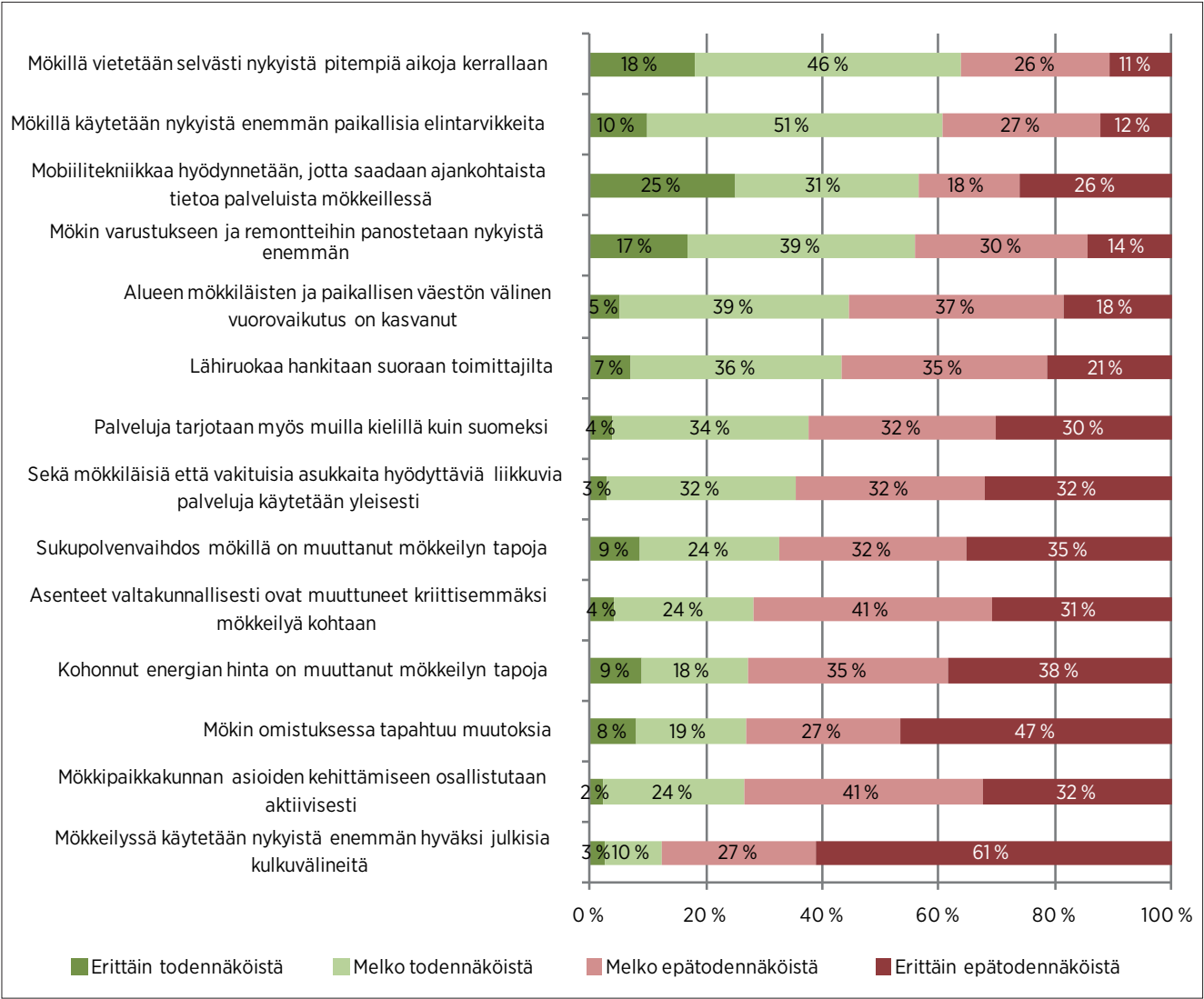
*Emme vielä tarvitse palveluja, teemme kaiken itse. Luulemme ettemme jaksakaan enää mökkeillä jos palvelujen tarve on suuri.*

*Tapamme mökkeillä ovat säilyneet ennallaan näiden vuosien ajan. Tiedostamme ongelmat ja hyvät puolet ja toimimme sen mukaisesti.*

# 15. MÖKKEILYN TULEVAISUUS

Lopuksi vastaajia pyydettiin arvioimaan väittämiä mökkeilyn tulevista muutoksista 5 – 10 vuoden aikatahtäimellä (kuva 18). Todennäköisimpänä pidettiin, että mökillä kerrallaan vietetty aika tulee kasvamaan selvästi. Tämä liittyy ainakin osittain mökkeilijöiden ikärakenteeseen, sillä monet heistä eläköityvät lähivuosina. Yli puolet piti myös todennäköisenä, että paikallisten elintarvikkeiden käyttö mökillä tulee lisääntymään, mobiilitekniikkaa hyödynnetään tietojen hankinnassa palveluista

sekä mökin varustukseen ja remontointiin tullaan panostettamaan nykyistä enemmän. Epätodennäköisimpänä nähtiin julkisten kulkuvälineiden käytön lisääntyminen mökkeilyyn liittyen, mökkipaikkakunnan asioiden kehittämiseen osallistumisen ja mökin omistuksen muutokset. Kaiken kaikkiaan vastaajat arvioivat tulevia muutoksia tapahtuvan annetulla aikajänteellä melko maltillisesti.



Kuva 18. Arvio seuraavan 5-10 vuoden aikana tapahtuvien muutosten todennäköisyydestä (% vastanneista).

## 16. IITIN JA KOUVOLAN KYSELYJEN TULOSTEN VERTAILUA

Seuraavassa vertaillaan joiltakin osin kahden Kouvolan seudun kunnan, Kouvolan ja Iitin, vapaa-ajan asukkaiden palvelututkimusten tuloksia. Lähtökohtaisesti vapaa-ajan asumisella on suhteellisesti enemmän merkitystä Iitille kuin Kouvolaan, sillä kesämökkien määrän suhde kaikkien asuntokuntien määrään oli vuonna 2010 Iitissä 75,2 %, mutta Kouvolaan vain 17,4 %. Kuitenkin Kouvolan ja Iitin pohjoisosat muodostavat melko yhtenäisen ja merkittävän vapaa-ajan asumisen alueen.

Iitin vapaa-ajan asukkaiden kyselyn vastausprosentti jäi poikkeuksellisen alhaiseksi (16,0 %). Kouvolan vapaa-ajan asukaskyselyyn vastausprosentti oli 36,9. Tähän eroon voi olla syynä esimerkiksi se, ettei Iitissä ole Kouvolan tapaan aktiivista vapaa-ajan asukastoimikuntaa. Näyttää myös siltä, että kyselyyn vastasivat useammin aktiivisesti mökkeilevät Iitin kuin Kouvolan vapaa-ajan asukkaat, sillä he viettivät keskimäärin mökillä vuodessa 75 vrk (Kouvolaan keskimäärin 68 vrk). Huomattava osa (yli 25 %) vastanneista mökkeili Vuolenskoskella, joka on tunnettu aktiivisuudestaan. Vaikuttaakin siltä, että kylätoiminnalla on merkitystä myös vapaa-ajan asukkaiden aktiivisuuteen. Kyselyihin vastanneista oli eläkeläisiä hieman enemmän Iitissä (53 %) kuin Kouvolaan (48 %) mutta lapsiperheitä puolestaan vähemmän (Iitti 17,4 % ja Kouvola 23,7 %).

Pääkaupunkiseutu on valtakunnan merkittävin yksittäinen mökinomistajien vakituinen asuinalue (Pitkänen 2011), ja näin on myös Kouvolan seudun mökinomistajien kohdalla. Iitin kyselyyn vastanneista peräti 39,6 % kuuluu mökkeilyn päiväkäyntivyöhykkeelle (mökkimatka enintään 100 km) ja loput viikonloppuvyöhykkeelle (mökkimatka enintään 250 – 400 km). Kouvolan kyselyyn vastanneista päiväkäyntivyöhykkeellä asuvien määrä oli selvästi pienempi, 22,7 %. Päiväkäyntivyöhykkeellä vakituisesti asuvien kohtuullisen iso määrä merkitsee sitä, että on haasteellista saada tätä joukkoa käyttämään paikallista palvelutarjontaa muulloin kun kesäaikana. Kesäaikana, jolloin palveluja haetaan useammin vapaa-ajan asunnon lähialueelta, mökillä ilmoitti Kouvolan kyselyssä asuvansa yli 20 % vastanneista.

Suhteellisen suurella osalla Kouvolan seudulla mökkeilevistä oli juuria alueella. Kyselyyn vastanneista oli heitä Iitissä 37,7 % ja Kouvolaan 46,7 %. Isompi maantieteellinen alue selittää sen, että Kouvolaan oli suhteessa enemmän niitä mökkeilijöitä, joilla on alueella juuria. Näiden vapaa-ajan asukkaiden suhde kuntaan ja paikallisyhteisöön voidaan tulkita olevan

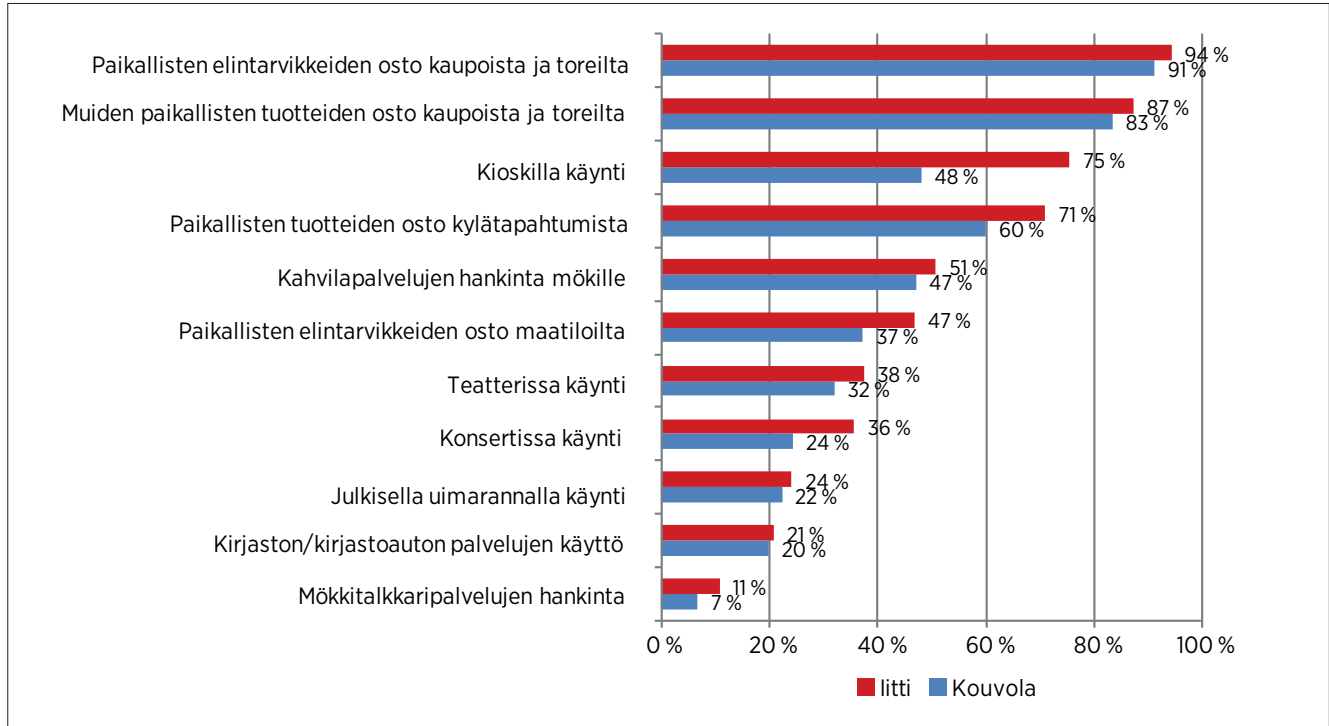
erilainen kuin niillä, joilla ei aiempia juuria alueelle ole. Heidän vapaa-ajan asuntonsa on usein peritty tai se sijaitsee perintötontilla. Heidän sosiaalinen kanssakäymisensä paikallisen väestön kanssa on todettu vilkkaammaksi, kuin ilman juuria alueella mökkeilevillä niin aiempien tutkimusten (esim. Aho & Ilola 2006) kuin Kouvolan ja Iitin kyselyjen perusteella.

Kylien merkitys on vapaa-ajan asukkailla Iitissä suuri, sillä yli puolet heistä (51,6 %) koki mökkeillessään kuuluvansa ensisijaisesti kylään, jossa mökki sijaitsee. Kauempana kuntakeskuksesta olevilla alueilla luku oli vielä selvästi korkeampi. Seuraavaksi eniten koettiin kuulumista ensisijaisesti Iitin kuntaan. Kouvolaan puolestaan ennen kuntaliitosta toiminut hallinnollinen kunta oli tärkeimmäksi koettu (47,4 %) ensisijaisen identifioitumisen kohde.

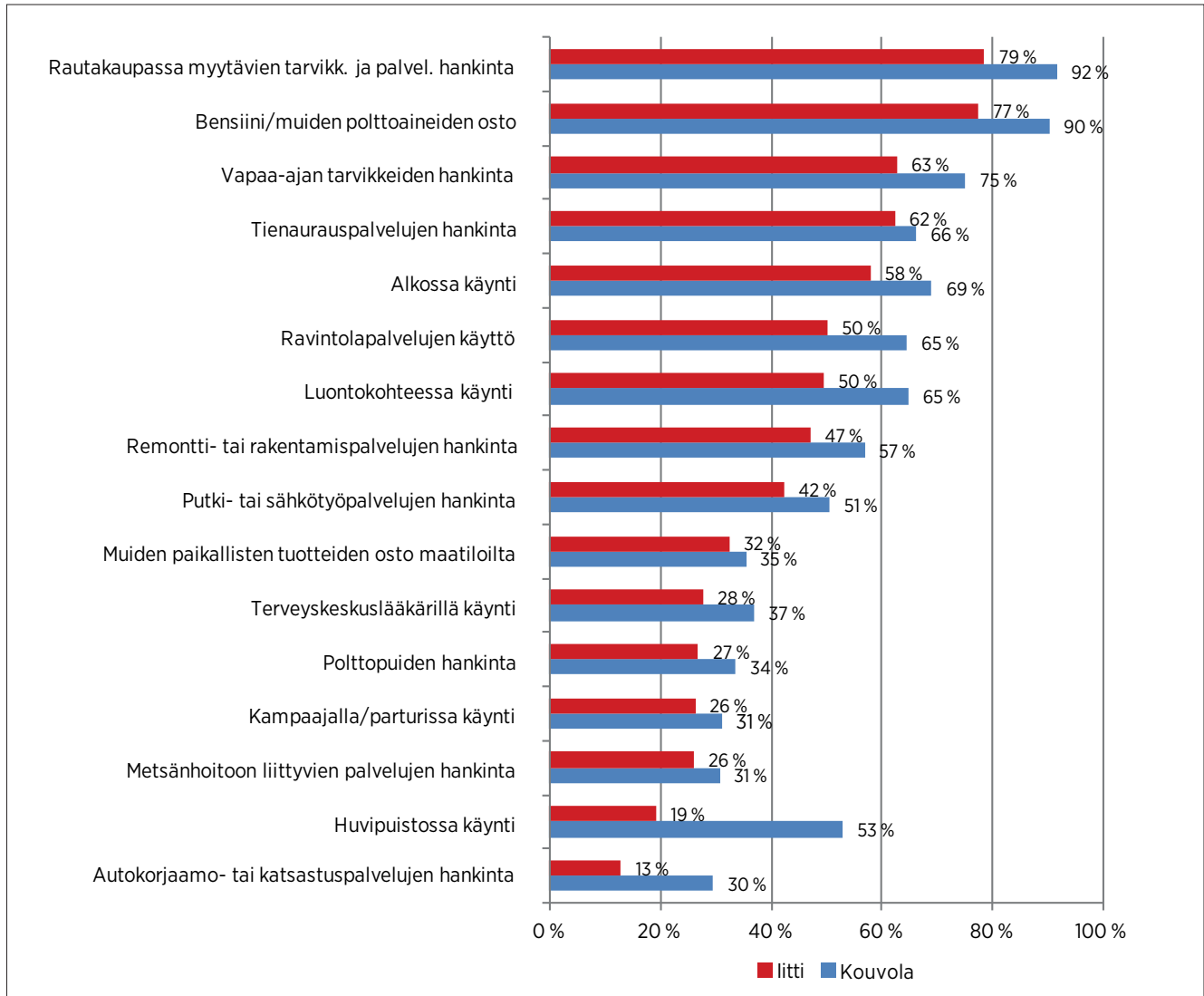
Tähän eroon voi osaltaan vaikuttaa se, että Iitissä kylien merkitystä on tarkoituksella tuotu esiin kunnan kehittämisessä. Esimerkiksi kunnan visiossa 2015 todetaan, että ”...Iitti... kehitty perheyrittäjyydellä ja paikallisen toimintamallin ky- läyhteisöillä” ([www.Iitti.fi](http://www.Iitti.fi)). Tämä saattaa heijastua myös mökkiläisten asenteisiin. Kouvolaan puolestaan kuntaliitoksen liittyvä keskustelu on ollut melko kiivasta ja mökkiläisillekin vanhat kunnat ovat edelleen merkittäviä, jopa puolustettavia paikallisuuksia.

Kaikista palveluista Iitissä mökkiläiset käyttivät eniten paikallisia elintarvikkeita, rautakauppaa, bensiniimyyntiä, kioskia ja paikallisia tuotteita kylä tapahtumista. Tavaraita sisältämättömistä palveluista käytetyimpiä olivat tienaurauspalvelu sekä remontti- ja rakentamispalvelut. Kouvolaan mökkiläiset hankkivat iittiläisiä enemmän mm. seuraavia tuotteita ja palveluja: bensini, vapaa-ajan tarvikkeet, ravintolapalvelut ja luontokohteissa käynti. Iitissä mökkiläiset puolestaan kävivät enemmän kiosilla ja konserteissa. Paikallisuuden kokeminen tärkeäksi saattaa heijastua myös palvelujen käyttöön, sillä iittiläiset mökkiläiset ilmoittivat käyttävänsä säännöllisesti ja satunnaisesti kouvolaalaisia mökkiläisiä enemmän myös paikallisia tuotteita kylä tapahtumista ja paikallisia elintarvikkeita maataloilta.

Suurimmat erot Iitin ja Kouvolan palvelujen käytössä olivat Iitin hyväksi kioskien käyttö ja Kouvolan hyväksi hui- puistossa käynti sekä autokorjaamo- ja katsastuspalvelujen hankinta (kuvat 19 ja 20). Erot selittynevät ennen kaikkea paikallisen tarjonnan eroilla eivätkä niinkään erilaisilla mökkeilytyyleillä. Käytännössä palvelujen hankinta-alue usein myös ylittää kuntarajat.



**Kuva 19.** Iitissä Kouvola enemmän säännöllisesti ja satunnaisesti käytettyjä palveluja. Iitin ja Kouvola vapaa-ajan asukaskyselyjen tulosten vertailu (% vastanneista).



**Kuva 20.** Kouvola Iittiä enemmän säännöllisesti ja satunnaisesti käytettyjä palveluja. Iitin ja Kouvola vapaa-ajan asukaskyselyjen tulosten vertailu (% vastanneista).

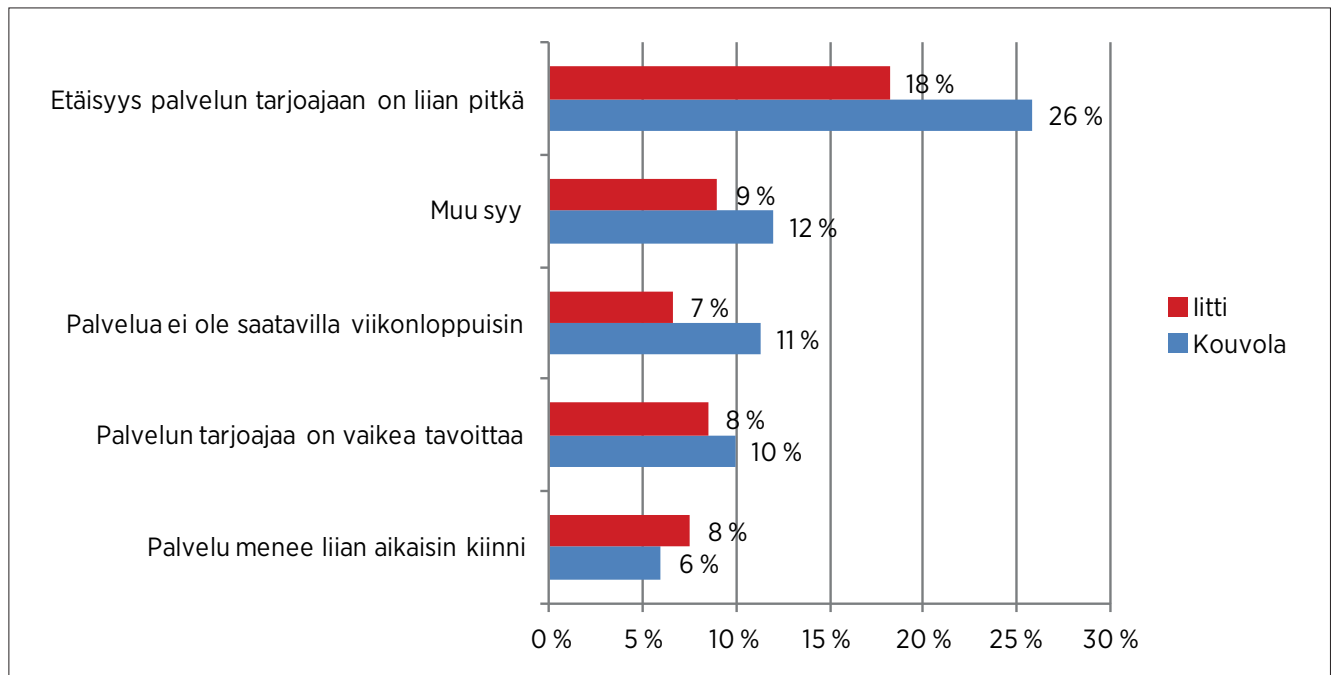


Palvelujen löytäminen mökkipaikkakunnalta on hyvin tärkeä kysymys vapaa-ajan asukkaiden palvelujen saavutettavuuden kannalta. Tässä suhteessa ne vapaa-ajan asukkaat, joilla on aiempia juuria ja sukulaisia alueella, ovat yleensä paremmassa asemassa. Kyselyjen mukaan he etsivät tietoa palveluista eniten paikallisilta asukkailta. Paikallislehdet olivat puolestaan tärkein tietokanava niille, joilla ei juuria alueella ole. Palvelujen käytön suhteen on myös tärkeää, että palveluntuottajaan voi luottaa. Henkilökohtainen suositus onkin usein parempi kuin pelkkä yrityksen markkinoinnin kautta saatu tieto, joten läheinen suhde paikallisyhteisöön näyttää vaikuttavan palveluja koskevan tiedon saantiin myönteisesti.

Suhtautuminen palvelujen käyttöön on kaikkien vastanneiden joukossa sekä Kouvolassa että Iitissä melko perinteistä. Niin Iitin kuin Kouvolankin vapaa-ajan asukaskyselyissä tuli esiin mielipiteitä, joissa pidettiin palvelujen käyttöä jopa mökkeilyyn kuulumattomana asiana. Kouvolassa koettiin pal-

velujen saatavuus jonkun verran vaikeammaksi kuin Iitissä (kuva 21). Etäisyyden merkityksen korostuminen Kouvolassa selittynee kaupungin laajemmalla alueella. Kuntakeskukseen oli matkaa mökeiltä Kouvolassa keskimäärin enemmän (36 km) kuin Iitissä (20 km). Myös lähin kauppa oli keskimäärin hieman lähempänä Iitissä (8,7 km) kuin Kouvolassa (10,4 km).

Mökin käytön tuleviin muutoksiin liittyvien väittämien arviointi paljastaa mökkeilijöiden aikomuksia, jotka ovat olennaisia ottaa huomioon palvelujen kehittämistyössä. Tärkein yksittäinen asia on mökillä vietettävän ajan piteneminen. Tämä toteutuu pitkälti eläköitymistien kautta, mutta myös etätyöjärjestelyt antavat mahdollisuuksia lisätä mökkien käyttöä. Samoin paikallisten elintarvikkeiden käytön lisääminen, mobiiliteknikan hyödyntäminen sekä mökkien remontointiin panostaminen tulivat esiin niin Iitin, Kouvolan kuin aiemmin (Rantanen ym. 2009) toteutetun Etelä-Savon vapaa-ajan asukkaiden palvelukartoitusten vastauksissa. Tässä suhteessa kyselyjen tulokset ovat yleisen trendin mukaisia.



**Kuva 21.** Palvelujen saatavuuden ongelmat Iitin ja Kouvolan kyselyjen mukaan. Iitin ja Kouvolan vapaa-ajan asukaskyselyjen tulosten vertailu (% vastanneista).

## 17. KESKUSTELUA

Kokemus palvelujen saavutettavuudesta on suorassa suhteessa koettuun palvelutarpeeseen. Palvelujen huonoon saatavuuteen ajan myötä osin myös sopeudutaan. Tällöin saavutettavuus voidaan kokea suhteellisen hyväksi, vaikka ulkopuolisen tai äskettäin mökin hankkineen ”uudisasukkaan” mielestä asia ei niin ole. Palvelujen saavutettavuuden kokemus on usein myös erilainen paikallisilla asukkailla ja vapaa-ajan asukkailla. Heikoksi koettu palvelun saavutettavuus voidaan tulkita myös viestiksi uudenlaisesta kysynnästä, johon oltaisiin valmiita pannotamaan rahallisesti, jos palvelu vain toimisi. Tarkasteltaessa vastauksia sen mukaan missä palvelujen kysynnän ja tarjonnan välinen kohtaamattomuus on suurimmillaan, nousivat esille seuraavat teemat:

- rakennus- ja remonttimesten saatavuus ja luotettavuus
- julkisen liikenteen puuttuminen ja yhteydet
- tieto palveluista ja palvelujen löytäminen
- paikallisten elintarviketuotteiden saatavuus
- terveyspalvelujen käytettävyyttä
- internetin toimivuus

Palvelujen kysynnän ja tarjonnan välinen suhde ei koskaan ole staattinen, vaan se muuttuu jatkuvasti. Siihen vaikuttavat muutokset sekä kysynnässä että tarjonnassa. On sekä vapaa-ajan asukkaiden että palvelujen tuottajien etujen mukaista, että kysyntä ja tarjonta voivat kehittyä vastaamaan toisiaan mahdollisimman hyvin. Toki tällöin kysynnän on oltava yritysten kannalta riittävää. Tämän kyselyn ja aiempien tutkimusten valossa vapaa-ajan asukkaiden palvelukysyntä näyttää kasvavan. Toisaalta maaseutualueilla väestökato jatkuu. Ainakin vapaa-ajan asutuksen ydinalueilla lienee niin, että lisääntyvä ja muuttuva vapaa-ajan asuntojen käyttö pystyy jossain määrin korvaamaan poistuvaa vakituisten asukkaiden kysyntää niin, että uudelle palvelutuotannolle syntyy mahdollisuuksia. Tällöin on kuitenkin syytä ottaa myös huomioon se, että uusi kysyntä voi asettaa palvelujen toteutustavalle toisenlaisia ehtoja.

Palvelujen käyttöä pitää tarkastella myös asiakassegmenteittäin. Kyselyyn vastanneista vapaa-ajan asukkaista työsikäyvät käyttivät palveluja eläkeläisiä enemmän. Vastaavaa eroa ei löydy niinkään esimerkiksi iän mukaan tarkasteltuna. Mökkeilyn tunnutaan myös yleisesti ottaen edelleen liitetävän ”talonpoikaisen elämäntyylin piirteitä” joihin palvelujen ostaminen ei olennaisesti kuulu. Aiemmin on todettu, kuinka mökkeilijöiden puheissa välineisiin ja teknologioihin suhtaudutaan korostetun negatiivisesti (Pitkänen 2011). Vapaa-ajan asunto

merkitsee monille mökkeilijöille jatkuvuutta varsinkin silloin, kun se on ollut suvussa kauemmin, tai elämässä on tapahtunut esimerkiksi asuinpaikkojen vaihdoksia (emt.).

Omatoimisuuden suosiminen ei tarkoita yksioikoisesti sitä, ettei palveluja haluttaisi mökillä käyttää. Esimerkiksi sähkölämmitystä käyttää vastanneista jo noin 80 %, mikä kertoo mukavuudenhalusta. Maalaiselämän arvostamiseen liittyvä aitouden ja paikallisuuden arvostaminen voivat merkitä maaseudun paikallisia palveluja ja tuotteita myyville nousevaa kysyntää, johon kannattaisi tarttua. Palveluja hankitaan jo nyt, kun se on tarpeellista ja tällöin paikallisten palvelujen suosiminen on mökkeilijöille tärkeä arvo. Mikäli lähivuosien eläkkeelle jäämisen määrä johtaa mökkeilyn kasvamiseen, kuten mökinomistajat itse uskovat, tulee palvelujen kysyntä tuntuvasti lisääntymään. Jos paikallinen tarjonta on silloin kohdallaan, ostomäärät saattavat kasvaa selvästi nykyisestä. Erityisesti paikallisten elintarvikkeiden käyttöön on kiinnostusta.

Mökkeilijäsukupolven vaihtuminen tulee osaltaan todennäköisesti lisäämään palvelujen käyttöä. On odotettavissa, että tekniikan kehittymisen ja käyttöönoton myötä vapaa-ajan asukkailla tärkeistä palveluista tiedottaminen helpottuu. Tiedollisen saavutettavuuden ongelmat voivat tällöin liittyä ennemminkin verkkokaupan liittymien toimivuuteen kuin mökkeilijöiden aluetuntemukseen.

Palvelujen ja tuotteiden tarjonnan kehittyminen mökkipaikkakunnalla on kuitenkin usein välttämätöntä, mikäli halutaan, etteivät eurot valu mökkeilijöiden vakituisten asuin-kuntien ja mökkimatkojen varrella toimivien yrittäjien kukkaroihin. Vapaa-ajan asukkaiden liikkuvuus palveluntuottajasta toiseen on suurempaa kuin vakituksilla asukkailla, sillä heillä on useimmiten mahdollisuus valita eri paikkakuntien palveluntarjoajista se, jonka kanssa asiointi sujuu parhaiten. Tämä kilpailuasetelma voi kääntyä myös mökkipaikkakunnan hyväksi. Se voi olla merkittävä uuden palveluliiketoiminnan alue itissä. Vapaa-ajan asukkaiden palvelutarjonnan kehittäminen on selkeä strateginen haaste myös seudulliselle elinkeinopoli- tiikalle.

# KIRJALLISUUS

- Aho, Seppo & Ilola, Heli 2006. Toinen koti maalla. Kakko-  
sasuminen ja maaseudun elinvoimaisuus. Lapin  
yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekun-  
nan julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä.  
Rovaniemi.
- Andersson, Martin & Karlsson, Charlie 2004. The Role of Ac-  
cessibility for the Performance of Regional Innovation  
Systems. The Royal Institute of technology, Centre of  
Excellence for studies in Science and Innovation. Saa-  
tavilla: <http://papers.cesis.se/CESISWP09.pdf>
- Iitin kunnan strategia. [http://www.iitti.fi/images/stories/  
info/strategia.pdf](http://www.iitti.fi/images/stories/info/strategia.pdf)
- Karjalainen, Leila 2000. Tilastomatematiikka. Pii-kirjat,  
Mikkeli. Seitsemäs, täysin uudistettu painos.
- Kauppila, Pekka 2008. Missä asuvat Levin ja Rukan mök-  
kirakennusten omistajat? Maantieteellisestä jakau-  
tumisesta etäisyysmalleihin. Matkailututkimus 4:2,  
25–48.
- Nieminen, Markku 2009. Kesämökkibarometri 2009. Tilas-  
tokeskus.
- Pitkänen, Kati 2011. Mökkimaisema muutoksessa. Kulttuu-  
rimaantieteellinen näkökulma mökkeilyyn. Publica-  
tions Of the University of Eastern Finland. Saatavilla:  
[http://epublications.uef.fi/pub/urn\\_isbn\\_978-952-  
61-0605-2/urn\\_isbn\\_978-952-61-0605-2.pdf](http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0605-2/urn_isbn_978-952-61-0605-2.pdf)
- Rantanen, Manu, Rouhiainen, Vesa, Särkkä-Tirkkonen, Mar-  
jo, Väisänen, Hanna-Maija 2009. Eteläsavolaisten va-  
paa-ajan asukkaiden muuttuvat palvelutarpeet. Hel-  
singin yliopisto, Ruralia-instituutti. Saatavilla: [http://  
www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja40.  
pdf](http://www.helsinki.fi/ruralia/julkaisut/pdf/Raportteja40.pdf)
- Spåre, Harri & Pulkkinen, Matti 1997. Päivittäistavaroiden  
kauppapalveluiden koettu saavutettavuus. Liiketalo-  
ustieteellinen tutkimuslaitos. Sarja B 139. Helsinki.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Rakennukset ja kesämökit  
[verkkojulkaisu]. ISSN=1798-677X. 2010. Helsin-  
ki: Tilastokeskus [viitattu: 19.12.2011]. Saantitapa:  
[http://www.stat.fi/til/rakke/2010/rakke\\_2010\\_  
2011-05-26\\_tie\\_001\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/rakke/2010/rakke_2010_2011-05-26_tie_001_fi.html)
- Tilastokeskus. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot 2009.  
Katsottavissa: [http://www.stat.fi/tup/suoluk/suo-  
luk\\_tulot.html#pienituloisuus](http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tulot.html#pienituloisuus)
- Tilastokeskus. Tutkinnon suorittaneet 2009. Katsottavissa:  
[http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk\\_  
koulutus.html#tutkintoonjohtava](http://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_koulutus.html#tutkintoonjohtava)

# LIITE: KYSELYN LOMAKE

Tässä kyselyssä **mökillä** tarkoitetaan omistamaanne **vapaa-ajan asuntoa**, **mökkikunnalla** tarkoitetaan littiä, **mökkikylällä** tarkoitetaan **kylää**, jossa mökkinne sijaitsee ja **mökkialueella** tarkoitetaan **postinumeroaluetta**.

Ympyröikää ja täydentäkää vastauksenne seuraaviin kysymyksiin:

## A. TIETOJA MÖKISTÄ JA SEN KÄYTÖSTÄ

1. Mikä on mökkialueenne postinumero? Ympyröikää ja täydentäkää.

- 15580
- 16100
- 16260
- 16280
- 19110
- 19160
- 45610
- 45740
- 45810
- 47310
- 474\_\_
- 475\_\_
- 476\_\_

2. Missä kylässä mökkinne sijaitsee? \_\_\_\_\_

3. Ovatko Teidän tai puolisonne sukujuuret

- |  |       |    |
|--|-------|----|
| a. kylässä, jossa mökkinne sijaitsee (mökkikylässä)?                           | Kyllä | Ei |
| b. muualla mökkikunnassanne eli toisaalla litissä?                             | Kyllä | Ei |
| c. onko nykyinen mökkinne entinen Teidän tai puolisonne kotitalo tai vastaava? | Kyllä | Ei |

4. Montako vuotta mökki on ollut omistuksessanne? \_\_\_\_\_ vuotta

5. Onko todennäköistä, että mökkinne omistaja vaihtuu lähivuosina? Kyllä Ei

6. Jos vastasitte ”kyllä”, arvioitteko, että mökkinne pysyy suvussanne? Kyllä Ei

7. Onko mökkinne talviasuttava? Kyllä Ei

**8. Onko mökillä käytössänne tietokoneella tai puhelimella toimiva internet -liittymä?**

Kyllä                      Ei

**9. Kuinka usein käytte keskimäärin mökillä kesäisin ja muina vuodenaikoina?**

	<u>Ei lainkaan</u>	<u>Harvemmin kuin kerran / kk</u>	<u>1-3 kertaa / kk</u>	<u>Useammin kuin 3 kertaa / kk</u>	<u>Asumme mökillä</u>
- kesäisin	1	2	3	4	5
- muina vuodenaikoina	1	2	3	4	5

**10. Arvioikaa, kuinka monta vuorokautta vietätte keskimäärin mökillä vuodessa?** (sis. vähintään yhden yöpymisen; viikonloppu perjantai-illasta sunnuntai-iltaan tarkoittaa kahta vuorokautta)

\_\_\_\_\_ vrk

**11. Mitä lämmitysmuotoja mökillänne käytetään? Voitte valita yhden tai useamman vaihtoehdon.**

- a. puulämmitys
- b. sähkölämmitys
- c. ilmalämpöpumppu
- d. maalämpöpumppu
- e. muu, mikä? \_\_\_\_\_

**12. Kuinka pitkä mökkimatkanne on yhteen suuntaan?** \_\_\_\_\_ km

**13. Kuljettako mökkimatkan omalla autollanne?** Kyllä                      Ei

**Jos vastasitte ei:**

- Miten kuljette mökille? \_\_\_\_\_

**Jos vastasitte ei (voitte valita yhden tai useamman vaihtoehdon):**

- Kuinka kuljette kauppamatkat tms.?
  - a. käytämme linja-autoa
  - b. käytämme taksia
  - c. naapurin kyydissä
  - d. muuten, miten \_\_\_\_\_

**14. Kuinka kaukana mökistänne sijaitsee lähin linja-autopysäkki?** \_\_\_\_\_ km

**15. Kuinka kaukana mökkinne sijaitsee litin kuntakeskuksesta?** \_\_\_\_\_ km

## B. PALVELUJEN HANKINTA

### 16. Mitä palveluja ja kuinka usein olette ostanut mökkipaikkakunnaltanne?

	Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti
- paikallisia elintarvikkeita <u>maatiloilta</u>	1	2	3
- paikallisia elintarvikkeita <u>kaupoista ja toreilta</u>	1	2	3
- muita paikallisia tuotteita <u>kaupoista ja toreilta</u>	1	2	3
- ruokatavaroiden tilaus paikallisliikkeistä mökille toimitettuna	1	2	3
- ruokatavaroiden tilaus netin kautta mökille toimitettuna	1	2	3
- muita paikallisia tuotteita <u>maatiloilta</u> (esim. polttopuut)	1	2	3
- paikallisia tuotteita kylätapahtumista	1	2	3
- ravintolapalveluja	1	2	3
- pitopalveluja mökille	1	2	3
- kahvilapalveluja	1	2	3
- kioskissa käynti	1	2	3
- polttopuita	1	2	3
- teatterissa käynti	1	2	3
- konserteissa käynti	1	2	3
- kirjaston / kirjastoauton käyttö	1	2	3
- terveyskeskuslääkärissä käynti	1	2	3
- yksityislääkärissä käynti	1	2	3
- hierojalla/ fysioterapeutilla käynti	1	2	3
- kasvo- tai jalkahoidoissa käynti	1	2	3
- kampaajalla/ parturissa käynti	1	2	3
- siivouspalveluja	1	2	3
- putki- tai sähkötyöpalveluja	1	2	3
- remontti- tai rakentamispalveluja	1	2	3
- turvallisuus- tai vartiointipalveluja	1	2	3
- autokorjaamo- tai katsastuspalveluja	1	2	3
- veneen huolto- ja varastointipalveluja	1	2	3
- tienaurauspalveluja	1	2	3
- mökkitalkkaripalveluja	1	2	3
- metsänhoitoon liittyviä palveluja	1	2	3
- puutarhanhoitoon liittyviä palveluja	1	2	3
- uimahallissa käynti	1	2	3
- julkisella uimarannalla käynti	1	2	3
- luontokohteessa käynti (kohde sisältää rakenteita, opasteita tai esim. opastuspalveluja)	1	2	3
- huvipuistossa käynti	1	2	3
- lapsille suunnatut leirit ja kurssit	1	2	3
- Alkossa käynti	1	2	3
- bensiinin/muiden polttoaineiden osto	1	3	3
- rautakaupassa myytävät tarvikkeet ja palvelut	1	2	3
- vapaa-ajan tarvikkeiden hankinta (mm. veneily, kalastus)	1	2	3
- muu, mikä?	1	2	3

### 17. Kuinka kaukana mökistänne sijaitsee

- a. lähin ruokakauppa \_\_\_\_\_ km
- b. ruokakauppa jossa asioitte säännöllisesti \_\_\_\_\_ km
- c. terveyskeskus \_\_\_\_\_ km

**18. Missä ruokakaupassa asioitte pääasiassa? Merkitkää ensisijainen ostopaikka numerolla yksi (1) ja toiseksi eniten käyttämänne ostopaikka numerolla kaksi (2).**

- ( ) Kouvolan keskustassa / taajamassa sijaitseva kauppa  
(mm. Prisma, K-Citymarket, K-Supermarket, S-Market, K-Market, Lidl, Valintatalo, Siwa)
- ( ) Tommolan alueen hypermarket (Prisma, K-Citymarket)
- ( ) Kuusankosken keskustassa / taajamassa sijaitseva kauppa  
(mm. K-Supermarket, S-Market, K-Market, Lidl, Valintatalo, Siwa)
- ( ) Myllykosken keskustassa sijaitseva kauppa (S-Market, K-Market, Siwa)
- ( ) Inkeröisten keskustassa sijaitseva kauppa (K-Supermarket, S-Market, Lidl)
- ( ) Anjalan keskustassa sijaitseva kauppa (Siwa, Sale)
- ( ) Elimäen keskustassa sijaitseva kauppa (S-Market, K-Extra)
- ( ) Korian keskustassa sijaitseva kauppa (S-Market, Siwa)
- ( ) Voikkaan keskustassa sijaitseva kauppa (K-Market, Sale)
- ( ) Valkealan keskustassa sijaitseva kauppa (S-market)
- ( ) Kausalan keskustassa sijaitseva kauppa (S-Market, K-Market, M-Torinkulma, Siwa)
- ( ) Jaalan keskustassa sijaitseva kauppa (S-Market)
- ( ) S-Market Jokela Valkeala
- ( ) Sale Kaipainen
- ( ) Sale Sippola
- ( ) Sale Huutotöyry
- ( ) ABC Valkeala
- ( ) ABC Anjalankoski
- ( ) ABC Utti
- ( ) ABC Koria
- ( ) ABC Kausala
- ( ) ABC-Market Tuohikotti
- ( ) Alppiruusu
- ( ) lähikauppa Kippari
- ( ) Liikkalan myymälä (Agrimarket)
- ( ) Löytyn myymälä
- ( ) Radansuun kyläkauppa
- ( ) K-Kauppa E Paavolainen
- ( ) Verlan kyläkauppa
- ( ) Salmion kauppa
- ( ) Siwa Vuohijärvi
- ( ) Kääpälän Kauppa ky
- ( ) Hartolan kyläkauppa
- ( ) Ummeljoen talouskauppa
- ( ) käyttämme kauppa-auton palveluja
- ( ) muu, mikä? \_\_\_\_\_

19. Mistä hankitte mökillä ollessanne seuraavia elintarvikkeita? Merkitkää jokaisen tuoteryhmän kohdalle ensisijainen ostospaikka numerolla yksi (1) ja toiseksi eniten käyttämänne ostospaikka numerolla kaksi (2).

Tuoteryhmät:	litin keskustan kaupoista	Lähikaupasta litistä	Hyper-/ super- marketeista (Prisma, City- market ym.)	Matkan varrelta litin ulkopuo- lelta, mm. liiken- nemymälöistä	Toreilta, myyjäisistä, tapahtumista	Suoraan maatiloilta
Hedelmät	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Kasvikset, vihannekset	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Perunat	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Viljatuotteet	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Maitotuotteet	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Ravintorasvat	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Kananmunat	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Kalatuotteet	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Lihat tuotteet, makkarat	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Juomat (kahvi, virvoitusj.)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Alkoholijuomat	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Makeiset	( )	( )	( )	( )	( )	( )

20. Onko kaikkia tarvitseminen palveluja (kauppa- ja muut palvelut) saatavilla kohtuullisen matkan päästä mökistänne?

Kyllä

Ei

Jos vastasitte ei, mitä palveluja puuttuu?

21. Mitä palveluja ja tuotteita hankitte mökillenne vakituisesta asuinkunnastanne?

22. Hankitteko palveluja ja tuotteita mökillenne mökkimatkan reitin varrelta?

Kyllä

Ei

Jos vastasitte kyllä, mitä palveluja?

Mistä? \_\_\_\_\_



### **C. TIEDON SAAMINEN PALVELUISTA**

**23. Mistä *haette* tietoa mökkikuntanne litin palveluista? Voitte valita yhden tai useamman vaihtoehdon.**

- a. litinseutu
- b. Kouvolan Sanomat
- c. kaupungin tiedotteet
- d. mainokset ilmoitustauluilla
- e. kylän internetsivut
- f. yritysten internetsivut
- g. kaupungin internetsivut
- h. mökkinaapurit
- i. paikalliset asukkaat
- j. muu, mikä? \_\_\_\_\_

**24. Mistä *olette saaneet* parhaiten tietoa käyttämistänne palveluista? Valitkaa tärkeimmät tietolähteet.**

- a. litinseutu
- b. Kouvolan Sanomat
- c. kaupungin tiedotteet
- d. mainokset ilmoitustauluilla
- e. kylän internetsivut
- f. yritysten internetsivut
- g. kaupungin internetsivut
- h. mökkinaapurit
- i. paikalliset asukkaat
- j. muu, mikä? \_\_\_\_\_

**25. Miten tietoa mökkiläisten palvelutarpeista pitäisi mielestänne välittää palvelujen tarjoajille?**

---

---

---

**26. Tunnetteko mökillä ollessanne kuuluvanne ensisijaisesti (valitkaa yksi vaihtoehto)**

- 1 mökkikylään (kylään, jossa mökkinne sijaitsee)
- 2 litin kuntaan
- 3 Kouvolan seutuun
- 4 ei mihinkään edellä mainituista

**Perustelkaa omin sanoin vastausvalintanne**

---

---

---

## 27. Osallistuttko mökkialueenne toimintaan?

	Ei lainkaan	Satunnaisesti	Säännöllisesti
- harrastamme kyläilyä muiden mökkiläisten kanssa	1	2	3
- harrastamme kyläilyä lähellä asuvien sukulaisten kanssa	1	2	3
- harrastamme kyläilyä muiden paikallisten asukkaiden kanssa	1	2	3
- osallistumme alueen tapahtumiin, kuten kyläjuhliin	1	2	3
- osallistumme vapaa-ajan asukkaiden yhteiseen toimintaan	1	2	3

## D. PALVELUJEN SAATAVUUS

### 28. Ovatko palvelut yleensä saatavilla silloin, kun tarvitsette niitä?

Kyllä

Ei

Mitkä olemassa olevista palveluista ovat kokemuksenne mukaan olleet vaikeimmin saatavilla litissä? Mainitkaa esimerkkejä.

---



---



---

Miksi? Voitte valita yhden tai useamman vaihtoehdon.

- palvelua ei ole saatavilla viikonloppuisin
- palvelu menee liian aikaisin kiinni
- palvelun tarjoajaa on vaikea tavoittaa
- etäisyys palvelun tarjoajaan on liian pitkä
- muu, mikä? \_\_\_\_\_

### 29. Minkälainen on mielestänne seuraavien palvelujen ja tuotteiden *valikoiman laajuus ja saatavuus* litissä?

	<u>Huono</u>	<u>Keskinkertainen</u>	<u>Hyvä</u>	<u>En osaa sanoa</u>
- päivittäin tarvittavat elintarvikkeet	1	2	3	4
- mökin huoltoon ja varusteluun liittyvät palvelut	1	2	3	4
- vapaa-ajan viettoon liittyvät palvelut	1	2	3	4
- terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät palvelut	1	2	3	4

### 30. Minkälainen on mielestänne seuraavien palvelujen ja tuotteiden *valikoiman hinta-laatu –suhde* litissä?

	<u>Huono</u>	<u>Keskinkertainen</u>	<u>Hyvä</u>	<u>En osaa sanoa</u>
- päivittäin tarvittavat elintarvikkeet	1	2	3	4
- mökin huoltoon ja varusteluun liittyvät palvelut	1	2	3	4
- vapaa-ajan viettoon liittyvät palvelut	1	2	3	4
- terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät palvelut	1	2	3	4

**31. Minkälainen on mielestänne seuraavien palvelujen sijainti mökkinne kannalta litissä?**

	<u>Huono</u>	<u>Keskinkertainen</u>	<u>Hyvä</u>	<u>En osaa sanoa</u>
- päivittäin tarvittavat elintarvikkeet	1	2	3	4
- mökin huoltoon ja varusteluun liittyvät palvelut	1	2	3	4
- vapaa-ajan viettoon liittyvät palvelut	1	2	3	4
- terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät palvelut	1	2	3	4

**E. ARVOSTUKSET**

**32. Oletteko seuraavien väittämien kanssa samaa vai eri mieltä?**

	1 = Täysin eri mieltä	2 = Jok- seenkin eri mieltä	3 = Ei samaa eikä eri mieltä	4 = Jok- seenkin samaa mieltä	5 = Täysin samaa mieltä
- Käytämme vähän palveluja mökillä ollessamme, teemme asioita mieluummin itse.	1	2	3	4	5
- Ostamme mieluiten tuotteita, jotka ovat ekologisesti kestäväällä tavalla tuotettuja.	1	2	3	4	5
- Mieluummin ostamme palveluja ja keskitymme nauttimaan lomasta.	1	2	3	4	5
- Kokeilemme usein uusia palveluja mökkeillessämme.	1	2	3	4	5
- Autoretket lähialueelle ovat tärkeä osa mökkeilyämme.	1	2	3	4	5
- Käytämme paikallisia palveluja, koska haluamme tukea paikallista palvelutuotantoa.	1	2	3	4	5
- Olemme valmiit maksamaan laadukkaasta paikallisesta tuotteesta tavallista enemmän.	1	2	3	4	5
- Harkitsemme mökin huoltopalvelujen ostamista, mutta palvelun laatuun on vaikea luottaa.	1	2	3	4	5
- Edullisuus on tärkein kriteeri kun valitsemme palveluja ja tuotteita.	1	2	3	4	5
- Yhteydenpito mökkikylämme vakinaisiin asukkaisiin on tärkeä osa mökkielämäämme.	1	2	3	4	5
- Yhteydenpito muihin mökkiläisiin litissä on tärkeä osa sosiaalista kanssakäymistämme.	1	2	3	4	5
- Kerron usein mökkikokemuksista työpaikan kahvipöydässä/naapureille/tutuille kotipaikkakunnalla.	1	2	3	4	5
- Tutut kotipaikkakunnalla tai työkaverit työpaikalla ovat kiinnostuneita mökkikuulumisistamme.	1	2	3	4	5
- Yhteydenpito ja kanssakäyminen tuttavien kanssa on tiiviimpää mökkeilykausiina kuin muulloin.	1	2	3	4	5
- Haluamme olla mökillä mahdollisimman rauhassa ja vältämme yhteydenpitoa ulkopuolisiin.	1	2	3	4	5
- Osallistumme mielellämme mökkikylämme (esim. kyläyhdistyksen) järjestämiin talkoisiin.	1	2	3	4	5

[illegible]

## G. TAUSTATIEDOT

Täyttäkää tähän vielä taustatietonne, joita tarvitaan aineiston tilastollista käsittelyä varten. Yksittäiset vastaajat eivät ole tunnistettavissa kyselyn tuloksista.

### VASTAAJAA KOSKEVAT TIEDOT

#### 37. Sukupuoli

- 1 Mies
- 2 Nainen

#### 38. Syntymävuosi \_\_\_\_\_

#### 39. Vakituinen asuinkuntanne (tai asuinpaikkakuntanne, jos asutte ulkomailla)?

\_\_\_\_\_

#### 40. Millainen koulutus teillä on?

- 1 Ei ammatillista koulutusta
- 2 Ammatillinen koulutus
- 3 Opisto- tai ammattikorkeakoulututkinto
- 4 Yliopisto- tai korkeakoulututkinto

#### 41. Mikä on pääasiallinen toimintanne?

- 1 Työelämässä, palkansaaja
- 2 Työelämässä, yrittäjä, maatalousyrittäjä
- 3 Opiskelija
- 4 Eläkeläinen
- 5 Kotiäiti/ koti-isä
- 6 Työtön
- 7 Muu, mikä? \_\_\_\_\_

#### 42. Mikä on asumismuotonne kotipaikkakunnalla?

- 1 Omakotitalo
- 2 Rivi- tai paritalo
- 3 Kerrostalo

#### 43. Missä asutte vakituisesti?

- 1 Kaupungin keskustassa
- 2 Kaupungin lähiössä /esikaupunkialueella
- 3 Maaseudun kirkonkylässä /taajamassa
- 4 Maaseudun haja-asutusalueella /kylässä

### RUOKAKUNTAA KOSKEVAT TIEDOT

#### 44. Ruokakuntatyyppi

- 1 Yksin asuva
- 2 Pariskunta
- 3 Yhden vanhemman lapsiperhe
- 4 Kahden vanhemman lapsiperhe
- 5 Muu, mikä? \_\_\_\_\_

#### 45. Ruokakunnan koko

Samassa taloudessa asuu yhteensä \_\_\_\_\_ henkilöä, joista alle 18-vuotiaita \_\_\_\_\_ henkilöä.

#### 46. Bruttotulot

Paljonko ovat ruokakuntanne bruttotulot kuukaudessa (tulot ennen verotusta)?

\_\_\_\_\_ €

### KIITOKSET VASTAUKSISTANNE!

Mikäli haluatte osallistua arvontaan, täyttäkää oheiseen arvontalipukkeeseen yhteystietonne



HELSINGIN YLIOPISTO  
HELSINGFORS UNIVERSITET  
UNIVERSITY OF HELSINKI

RURALIA-INSTITUUTTI  
RURALIA-INSTITUTET  
RURALIA INSTITUTE